

Здрастуйте, панове!

Я пишу вам від свого імені та імені моїх друзів українців. Зараз ми тимчасово живемо в столиці СРСР Москві, бо вчимося в Московському державному університеті. Ми всі дуже цікавимося життям земляків за кордоном, тому вирішили написати вам.

Ми б дуже хотіли встановити зв'язки з українською громадою в ЗСА. Я хочу попросити вас, якщо це можливо, надрукувати мою адресу в одному з українських видань, або передати мій лист в одну з молодіжних організацій українців, або хоча б віддати його комусь з молодих людей, кого зацікавить наша пропозиція.

Наперед вдячні вам.

Павловський Олександр
і студенти МДУ ім. Ломоносова

СССР 117449
м. Москва В-449
ул. Шверника 19-1
Павловський Олександр

USSR 117449
Moscow В-449
Shvernika st. 19-1
Pavlowsky Alexander

ВИПРАВЛЕННЯ ДРУКАРСЬКОЇ ПОМИЛКИ

В уривку з розвідки Анни Слюсарчук Сірки про Митрополита Андрія Шептицького (ПШ ч. 4/90/, 1989 р.) в реченні, що починається словом "Оцінюючи", пропущено дев'ять слів. Це речення має виглядати так: "Оцінюючи його довготривалу фінансову й моральну підтримку, провід Пласту нагородив його "Свастикою вдячності".

Редакція

ЗМІСТ

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

<i>В. Соханівський</i> : Гасло Пласту на 1990 рік.....	1
Ой, не квітни весно.....	4
Гряде Великдень.....	5
<i>ГПБ</i> : Наказ.....	6
<i>Адольф Гладилевич</i> : Роман Шухевич.....	7
Гимн поневолених народів Союзного Союзу.....	9

СУЧАСНА УКРАЇНА

Слово Юрія Шухевича.....	10
<i>Оксана Гринів</i> : Нас розділяє тільки простір.....	12
<i>Вовк-Сіроманець</i> : Нове про відновлення Пласту в Україні.....	14

МОВА І ДУХОВІСТЬ

<i>Мар'ян Ковальський</i> : На українознавчі теми.....	18
--	----

ПЛАСТОВИЙ КОНГРЕС ТРЕТІЙ

<i>пл. сен. Таня Джулинська</i> : Дещо до дискусії про поняття зв'язані з пластовою ідеологією.....	27
<i>Віталій Портников</i> : Рідна мова консула.....	31
"До великих діл треба захоплення".....	35
Заприсяжено М. Плавюка на пост президента УНР.....	37
Гимн безсмертної бативи.....	38
<i>Юрій Лось</i> : Український "Вудстак".....	39
<i>Вовк-Сіроманець</i> : Загроза Екстремізму.....	44
<i>Пл. сен. Микола Грушкевич</i> : У сорокріччя пластової станиці в Клівленді.....	47

РЕЦЕНЗІЯ

<i>Володимир Соханівський</i> : "Моя таємниця".....	53
До славного куреня Пласту "Сіроманців".....	55

ХРОНІКА

<i>Адольф Гладилевич</i> : Пласт в Україні у 1989 році.....	57
Українці Москви.....	60
<i>К. Кіндрась, Л. Коханець, О. Покальчук</i> : Ще один акт вандалізму.....	61
Проф. І. Головінський призначений продеканом в Ратгєрському університеті.....	62

ЛИСТУВАННЯ.....	63
-----------------	----

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

ч. 2 (92)

Торонто

1990

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Квартальник

Квітень — Червень

ч. 2 (92)

April — May

Редакція:

Mr. W. Sochaniwskyj, 1045 Bloor Street West, Toronto, Ontario
M6H 1M4

Адміністрація:

2199 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6S 1N2
Tel.: (416) 769-7855

Редакційна Колегія:

Володимир Соханівський, Адольф Гладилевич,
Леся Храплива-Щур, Тоня Горохович

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора, висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції, чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата: \$25.00 ЗСА, або їх рівновартість

Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.
Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за доплатою одного долара від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Magazine

2199 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1N2

Набрано і надруковано у Видавництві "Новий Шлях"

The New Pathway Publishers Limited
297 College Street, Toronto, Ont. Canada — M5T 1S2

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2 (92)

Квітень — Червень

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

ГАСЛО ПЛАСТУ НА 1990 рік. "ПРАЦЮЙ НАД СОБОЮ, ДЛЯ СЕБЕ І ДЛЯ ДРУГИХ"

Оце гасло Головної Пластової Булави на 1990 р. ми повинні усвідомити і передати молодому поколінню для засвоєння. На перший погляд це гасло виглядає дещо непривітним, непривадливим і навіть незаохочуюче. Сьогодні, либонь, є такі часи, що люди думають якби то жити легше, жити добре і поменше працювати або і взагалі не працювати. Але з другого боку, ми бачимо, що брак "етики праці" веде до банкруцтва підприємств чи навіть і інколи держав. Можна навіть думати, що, чи не є це одною з важливих причин невдачі і упадку совєтської системи в загальному, а імперії з окрема?

Існує багато написаної літератури та обговорювань у пресі і телебаченні якраз на цю тему. Призадумавшись, отже, виглядає, що ГПБ мислила про "працю" з виховної точки зору, маючи на увазі в першу чергу молодь і виховання. В минулому ми мали багато визначних одиниць, письменників, які закликували народ "Нумо, браття, до праці!" та "Праця єдина з неволі нас вирве!" Але ці гасла, глибокі і правдиві, мали літературну

закраску і правдоподібно були звернені до дорослих. Немає сумніву, що кождий добрий учитель чи виховник вміє влучно і мудро умотивувати і заохочувати до праці, до пильного вивчення шкільних чи інших предметів. А ми, як виховна організація, бажаємо також докинути дещо з нашої виховної точки зору, хочби розвинути гарну і добру звичку чи систему занять навіть у вільний час поза школою для нашого молодшого покоління. Це не мусить бути тільки праця і праця, щось в роді "виркоголік" чи "працеголік" або "працефанатик". Відповідна і позитивна розвага є також важливою і потрібною для людського здоров'я. В літературі на цю тему під рукою згадується, що з роками, зі зміною обставин і оточення людські імпульси змінюються, але один з імпульсів є сталим і незмінним:—це бажання щось робити і робити речі чи діла краще. Інколи молоді люди самі себе питають: "Що можу я зробити? Як маю поступати, щоб досягнути більше знання, розвинутися і ставати мудрішим, кориснішим, вміти упоратися у так змінливих обставинах з життєвими труднощами, вміти співжити з іншими, навчитись спокійно розв'язувати трудні проблеми, підготуватися бути творчим і кориснішим членом родини, спільноти, батьківщини і, взагалі, людства, та ставатися кращою, щасливішою і, взагалі, "цілою" людиною?". Все це вимагає послідовної щоденної праці і змагу.

В житті, пластуванні, мандрівництві чи таборванні відповідне і мудре планування занять і мудре притримання того планування є надто важливим і має неабиякий вплив на кожду молоду одиницю в пізньому його житті. Не раз ми чуємо дорікання у зрілому житті на молодість, що про ці речі ми не знали, не думали і того не були свідомі, і через ту неувважність проґавили так багато можливостей щось путнє навчитися, зробити, доклати чи здобути. Нам пригадується, що в середніх школах нас вчили (з латини), що "кождий є майстром свого життя чи долі", забуваючи при тому, що й Аґата Хрїсті писала про "Містерійного Містера Квіна": "Ти кажеш, твоє життя є твоє власне, але ти не можеш відважитися зіґнорувати нагоду взяти участь в гігантській драмі на веління божесьького Продюсера? Твоя роля може прийти аж під кінець гри, — вона може бути цілковито неважною або лише мовчазно-переходовою частиною, але від цієї ролі може залежати результат гри. Якщо б ти не дав тієї

ролі іншому акторові, то вся споруда-твір може розпастися. Ти, як ти, не мусиш мати значення для когось у світі, але ти, як особовість-індивід, в особлившому місці можеж мати надзвичайне значення". Тому кожна людина має відіграти певну ролю в житті у певний час, свідомо вона того чи ні. Але перед тим ми мусимо себе до того підготувати, навчитися систематичности і дисципліни бути послідовним виконувати наші обов'язки ще з ранньої молодости. Великий вчений і славний лікар і виховник Сер В. Ослер дораджував ніколи не працювати спазматично і доривочно, бо це не помагає "дігнати" втрачене. Він казав, що найбільшим секретом успіхів людини є така праця, докладно розпланована на кождий день, і цього слід притримуватися, щоб вона стала звичкою, а тоді все життя поїде успішно і щасливо. Не буде забагато розчарувань з невдач і сумнівів. "Розвивай радість серця, — каже Ослер, — та з усмішкою переноси розчарування життя. З молитвою Темістокля про забуття і прощення угробимо журбу вчорашнього ПРАЦЕЮ СЬОГОДНІШНЬОГО ДНЯ".

Володимир Соханівський

Ой, не квітни весно

Слова О. Олесея, музика М. Бурмаки

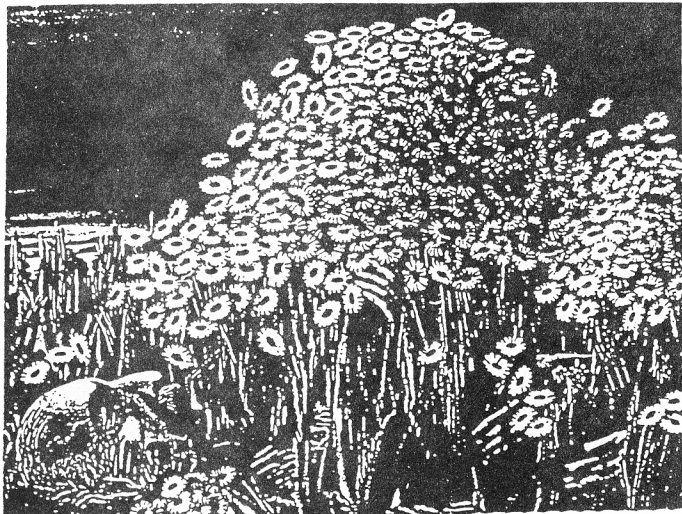
*Ой, не квітни весно, мій народ в кайданах...
Мій народ в задумі, очі його в сумі,
Серце його в ранах, а життя в туманах.*

*Ой, не квітни весно пишними квітками,
Бо народ мій стане, розірве кайдани,
Вкриє світ дивами, а поля квітками!*

*Ой, не квітни весно,—глянь, надходять хмари!
Тугою чорніють, гнівом червоніють!
Ой, ви хмари, хмари...*

—Смерть вам, яничари!

З фестивалю "Червона Рута"

Мистець Іван Марчук

Гряде Великдень

*Ось світає в Україні
і гряде Великий День,
на прозріння п'ють півні
й чути відгомін пісень.*

*Заспівайте з глибин серця,
задзвоніть з усіх церков!
Хай проясняться вам лиця,
закупить до волі кров!*

*Хай горять під небом синім
стяги наші та хрести,
бо Христос Воскрес нам нині
в нашій рідній Україні.
З ним ідемо до мети.*

*Ну ж співаймо щиро й сміло,
хай Великдень буде в нас!
Несім серце, мов кадило
в цей для нас воскресний час!*

Михайло Качалуба

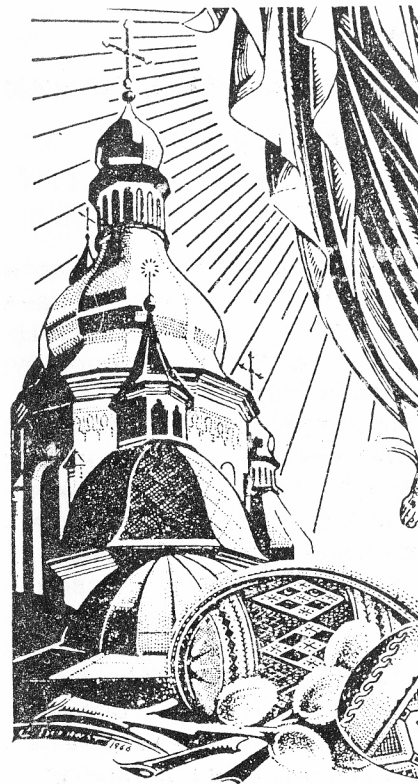

Фото Ю. Даниловича

Під першим весняним промінням

НАКАЗ

ГОЛОВНОЇ ПЛАСТОВОЇ БУЛАВИ У 40-ВІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ

У 1990 році припадають 40-ві роковини героїської смерти головного командира УПА, ген.-хор. Тараса Чупринки, Романа Шухевича, в його квартирі в лісах Білогорщі біля Львова. Ця трагічна подія закінчила його 25-літню працю і боротьбу, остаточною метою яких була самостійна Україна.

Роман Шухевич почав свою підготову до так важливого завдання працюю над собою у пластових рядах юнацького куреня ім. князя Льва у Львові і продовжував у старшопластунському курені "Чорноморці". Він належав до того покоління, яке українській нації подарував Український Пласт. Працюю над собою, послідовністю, провідницькими здібностями і посвятою справі визволення свого народу і боротьби за його незалежність він став одним із провідників визвольних змагань в період 30-их і 40-их років. Коли прийшов час на збройний виступ, Роман Шухевич не завагався взяти на себе обов'язок головного командира Української Повстанської Армії, бо уважав це за свій обов'язок. У важких умовах повстанської війни він ніколи не зневірився, не заламався, й усе йшов визначеним шляхом до наміченої мети. Він став символом незалежної України.

В цьому році, пластуючи під гаслом "Працюю над собою, для себе і для інших", ми всі повинні взяти собі за приклад Романа Шухевича, який провів ціле своє життя під тим гаслом. Наша пластова праця, пластові зайняття, пластові табори повинні проходити під знаком праці над собою, щоб кожна і кожний з нас могли бути більше корисними у продовжуванні праці за визволення нашої Батьківщини, яку залишив нам до закінчення Роман Шухевич.

СКОБ!

пл. сен. Орест Гаврилюк, голова ГПБ
пл. сен. Ігор Король, ген. секретар

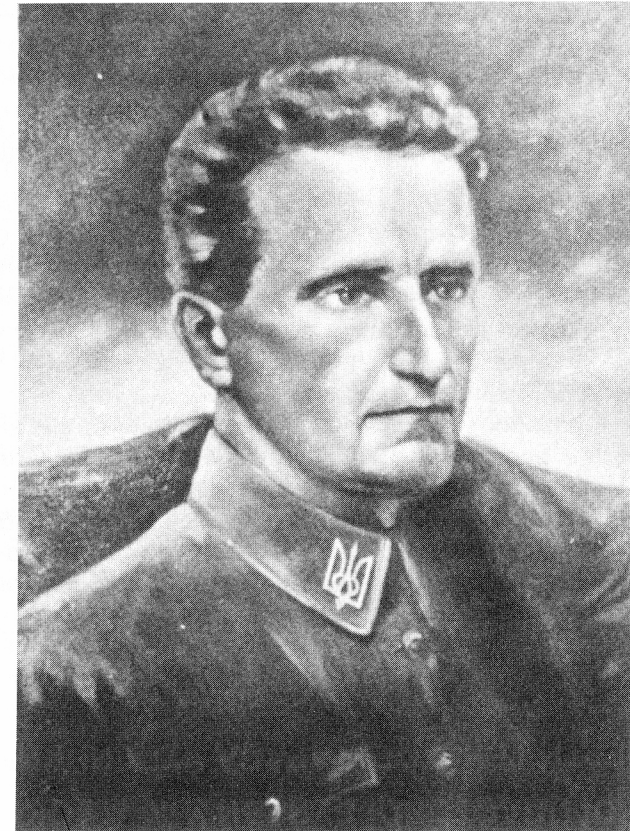
Адо́льф Глади́лович

РОМАН ШУХЕВИЧ

(У сорокову річницю смерти Великого Сина України)

*Здобудеш Українську Державу або
згинеш у боротьбі за неї!*

Перша заповідь українського націоналіста.

Ген. Т. Чупринка — Р. Шухевич
11. 5. 1907 — 5. 3. 1950.

5 березня 1950 р. в селі Білогорщі біля Львова згинув у боротьбі з відділами НКВД і російського війська командир Української Повстанської Армії генерал Тарас Чупринка—Роман Шухевич. Хворий командир, якого всю родину росіяни арештували й вивезли, перебував тоді разом з охороною в повстанському бункері. Впавши на його слід, вороги оточили з поліційними собаками бункер. Він і вояки охорони боронилися до останнього набою й усі згинули в нерівному бою.

Роман Шухевич народився 11 травня 1907 року в містечку Краківці біля Яворова на Львівщині. Закінчив львівську українську Академічну гімназію й навчався в Політехніці у Львові.

1923 р. вступає до підпільної Української Військової Організації (УВО). Як її провідний член бере, між іншим, участь в успішному замаху на польського шкільного куратора Яна Собінського в 1926 р.

Одночасно він активний пластун-член старшопластунських куренів “Лісових чортів” і “Чорноморців” та завзятий спортсмен— у Запорізьких іграх 1923 р. у Львові здобуває перші місця в бігу з перешкодами й у плаванні.

Призваний до польського війська, навчається в старшинській школі, але його пізніше з неї усувають як політичного підозрілого й він кінчає військову службу звичайним гарматником на Волині. Своє військове навчання доповнює й завершує в підпіллі ОУН на старшинських курсах за кордоном.

Від 1929 р. він провідний член Організації Українських Націоналістів. Як бойовий референт Крайової Екзекутиви ОУН керує нападом боївки на пошту в Городку 1932 р. й організує замах на советський консулят у Львові 1933 р. і на польського міністра внутрішніх справ Броніслава Перацького 1934 р.

Арештований у 1934 р., перебував у концентраційному таборі в Березі Картузькій і У львівській тюрмі.

Щоб брати участь у державному житті Карпатської України, вирушає туди в 1938 р. і займає важливий пост у штабі Карпатської Січі.

В 1940 р. він член Револьюційного Проводу ОУН, а після Другого Великого Збору цієї організації її крайовий провідник у Генеральній Губернії та член її Головного Військового Штабу.

Після вибуху німецько-російської війни входить 30 червня 1941 р. зі своїм Українським Легіоном до Львова й стає членом Українського Державного Правління. За відмову послуху німецькій владі, а пізніше за організування переходу української допоміжної поліції на Полісі й Волині до УПА двічі арештують

його німці й засуджують на смерть, але за кожним разом йому вдається дістатися на волю.

В 1943 р. його вибирають головою Бюра Проводу ОУН і головним командиром УПА. Крім того, його обирають у 1944 р. головою Генерального Секретаріату Української Головної Визвольної Ради (УГВР) і головним секретарем військових справ.

Через зовнішні обставини, збройна боротьба, що її очолював славної пам'яті Роман Шухевич, закінчилася поразкою, але обставини змінюються і ті, що, за словами однієї з численних революційних пісень, “зродились із крові народу” й яких “колисала грізна тюрма, гартували бої за свободу й ненависть до ганьби й ярма”, Українську Державу здобудуть.

Гимн поневолених народів Советського Союзу

*Насильством жорстоким республік Свободу
Свавільно скорила сталінська Русь,
Та буде народами знищений спільно
Заступник Росії — Советський Союз.*

*Годі коритися катові спільному,
Годі терпіти червоне ярмо,
Спільними силами станемо вільними,
Свободу народам і людям дамо!*

*Крізь бурі і грози ми йшли до свободи,
Та Ленін свободу на штик нанизав,
А Сталін нас мучив за вірність народу
І в рабство колгоспне всім шлях показав.*

Годі коритися катові спільному...

*Виходим до бою ми військом могутнім,
Загарбників хижих з шляху зметемо,
В боях ми здобудемо долю майбутню,—
Свободу народам і людям дамо.*

Годі коритися катові спільному...

Твір безіменного поета-упівця, вийшов у машинописній збірці “3 поезії повстанської боротьби” в 1947 році.

СЛОВО ЮРІЯ ШУХЕВИЧА

У 40-ЛІТТЯ СМЕРТИ БАТЬКА ГЕНЕРАЛА ТАРАСА ЧУПРИНКИ

То був 1947 рік. Ціла наша родина на той час вже була арештована, вивезена. Я з малою сестрою потрапили до дитячого будинку в Донбасі. Мені звідти вдалося втекти, нав'язати контакти з моїм батьком, і ми в березні 1947 року зустрілись на Рогатинщині. То було недалеко від Рогатина.

Зустріч наша була у лісі. В найближчому часі мене зустріли, провели попід ліс. Там ми мали можливість розмовляти. Батько мене не бачив декілька років. Він цікавився як я виглядаю, як на мене вплинув дитбудунок. Мені було також цікаво, дуже радісно поговорити з батьком.

Ми обмінялися думками про ситуацію, яка тут складалася. Я йому оповідав про нашу родину, про те, що я знав, що з моєю мамою, що з дідом, який був вивезений, пізніше помер в Сибірі.

При нагоді батько відчув ту злість, ненависть, яка нагромадилася у мені, і, може тому, він сказав мені таке:

“Знаєш, Юрку, вся наша родина майже вигинула, або в ув'язненні знаходиться, але не думай, що ми боремося для того, щоб пімститися. Ні, бо якщо так, то чим ми будемо кращі? Ми, Юрку, боремося для того, щоб такого більше не було”.

Ті слова мені глибоко запали до серця і вони, можна сказати, були моєю провідною зорею на протязі цілого часу мого життя.

І це особливо, мені здається, актуальне тепер згадати тому, що дійсно боролись вони всі для того, щоб такого більше не могло бути. Тепер це собі усвідомили не лише в нас, але в цілій Україні, усвідомили на цілому світі, усвідомили, що та ідея—блудна ідея, і вона не може нікуди привести, лише до того кута, в який завели державу сьогодні.

Минуло 40 років з того часу, як загинув мій батько. І я гордо думаю тепер про те, що його ім'я не забуде і що ті, хто разом з ним бував тим тернистим шляхом боротьби, сьогодні згадують його ім'я. І не тільки вони, але й молодше покоління також, тішуся, не забуває.

Тому мені особливо приємно в ті дні звернутися до тих, які стояли поруч з моїм батьком на протязі років, переносили цілий той тягар боротьби і зуміли вижити і дожити до сьогодні, щоб стати живими свідками тієї важкої страдницької долі, яка випала нашому народові. Тому я вітаю всіх їх і бажаю всім їм щастя і многих, многих літ!

(УЦІС)

НАС РОЗДІЛЯЄ ТІЛЬКИ ПРОСТІР

До наших рук потрапила стаття, що її написала учениця дев'ятої класи Середньої Школи № 62 у Львові. Авторка цікаво описує минулорічну зустріч львівських школярів зі своїми українськими ровесниками, які приїхали до них у гості з Канади. Стаття появилася у маловідомому нам органі Львівського Університету ім. Івана Франка "За радянську освіту" (дати цього випуску газети ми, на жаль, не знаємо). Щоб дати змогу нашим читачам довідатися, як виглядала ця зустріч і яке враження зробили наші юні друзі на українських школярів Львова, передрукуємо тут статтю повністю, без жодних змін. Примітки наші.

Редакція

Знову зустрілися шкільні друзі—і пригорщі вражень від канікул розсипались, немов сонячні зайчики. Уява переносить нас в канікули, коли ще дихає спекою безконечний літній день.

Для членів Львівської Малої академії наук цьоголітнє літо було незабутнім. Чи ж можна, наприклад, здобути зустріч з канадськими українцями, нашими ровесниками? Її не раз малювали ми в своїй уяві та мріях. І, нарешті, настав час, коли вона стала реальністю. Ми зустрілися на вокзалі²—львівські школярі, члени Малої академії наук, та учні україномовних шкіл канадських міст Торонто та Монтреалю. І відразу нас охопив легіт хвилювання. Підкрадалися сумніви: чи зможемо ми порозумітися, знайти спільну мову, адже між нами пролягли тисячі кілометрів. Але щирі усміхнені обличчя і добрі очі наших гостей з-за океану відігнали від нас невпевненість. Так розпочалася наша дружба.

Гості з далекої Канади виявилися напрочуд веселими, щирими, відвертими у дружбі, тактовними і чуйними. Вони мешкали у наших сім'ях, що давало їм змогу краще познайомитися з нашим життям. А їх цікавило все: наші будні і свята, історичні пам'ятки, чарівна природа рідної землі їхніх дідів-прадідів. Єднало нас багато спільного. І це не дивно. Адже ми ровесники і наші коріння вирости з однієї землі—української. Щоправда, я

помітила і деяку відмінність. Це їхня безпосередність, відвертість і наша деяка скутність... Однак, спілкуючись, ми брали один від одного кращі риси, і це збагачувало духовний світ.

Через два тижні ми стали настільки схожими один на одного, що годі було розрізнити. Та найбільше вразила моїх товаришів їхня українська національна свідомість і гордість. До нас приїхали люди, які ніколи не бачили української землі, але вони знали, що десь далеко за океаном є країна, де найкращі у світі гори, найблакитніше небо, найласкавіше сонце. Вони чудово володіють українською мовою, бо ще в дитинстві їхні батьки перш, ніж навчити розмовляти англійською чи французькою мовою, навчили їх рідної і прищепили любов до неї.

Поїздка на Україну допомогла їм позбутися англійського акценту. Через декілька днів вони бездоганно розмовляли українською мовою. Нікому з перехожих і в голову не приходило, що ці веселі дівчатка і хлопці вперше побачили Україну. А скільки вони знають українських народних пісень! І не тільки народних. Вони знайоми з нашими естрадними колективами і виконавцями. Також самі складають пісні. Мені особливо запали в душу рядки пісні, яку вони привезли з Канади:

Не журіться, юні друзі,—

Є країна чарівна—

Наша славна Україна,

Наша рідна сторона.

Завдяки нашим друзям з-за океану ми збагнули те, чого раніше не відчували. Ми відчули себе щасливішими, бо живемо на Україні, зустрічаємо її світанки, промовляючи до них: "Доброго ранку!". Це канадські хлопці й дівчата навчили нас по-справжньому, усім серцем любити Україну, так як люблять вони. Найціннішим скарбом для них стали українські вишивки, які вони повезли до Канади. Вони гордяться своїми українськими іменами: Іван, Михайло, Тарас, Ігор, Катруся, Роман, Богдан, Оксана... Із захопленням вивчають історію України, її літературу.

Дуже тяжко було їм прощатися з Україною і українськими ровесниками. Але ця дружба продовжуватиметься у листуванні. Бо нас розділяє тільки простір. Єднає ж думка і пісня, безсмертні Тарас Шевченко і Маркіян Шашкевич, геніяльні Іван Франко і Леся Українка...

Оксана Гринів
учениця дев'ятої класи
СШ № 62

☆☆☆☆☆☆

НОВЕ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАСТУ В УКРАЇНІ

В останній час прийшло з України чимало нових інформацій. Виглядає, що питання віднови Пласту поступило значно вперед і починає ставати реальністю. І так, ми довідалися, що:

— Засадничо, всі особи і організації, які почали були створювати на свою руку свої окремі “Пласти” в Україні, погодились злучити свої сили в одне і створити один, легальний і непартійний Пласт. Зокрема, Християнсько-Демократичний Фронт (Січки), які останнього року зорганізували були той нещасний “пластовий” табір, який КГБ “розгромив”, погодились відійти від цієї справи і залишити поле для більш “поміркованих” організацій.

— Організацію Пласту спонзорували такі товариства, як: НТШ у Львові, Т-во Української мови ім. Шевченка, Мала Академія Наук, Т-во “Леви”, Інститут суспільних наук, Музей історії, релігії і атеїзму, Т-во “Меморіал”, Етнографічне Т-во, “Вітрильна спілка”, Львівський міськвиконком і молодіжний центр “Інтер”.

— І так, довідуємось, що дня 16-го грудня 1989 у Львові офіційно відновлено “просвітницько-спортивне товариство Пласт” як молодіжну організацію. Ця організація має власну назву, рахунок у банку, печатку, емблему, хоругву і т.д. Вона є “спадкоємцем прогресивних традицій Українського Пласту, що діяв в Україні з 1912-го до 1930-го року”.

— Є теж непідтвержені ще вістки, що 18.01.1990 р. Пласт затверджено “виконкомом львівської міськради народніх депутатів” і є тепер офіційно затвердженою організацією.

— Виглядає, що головою Пласту в Україні є тепер академік АН УкрРСР І. Р. Юхновський, відомий український вчений і громадський діяч.

— Знаємо теж, що до Львова (і до інших міст України, Росії і Прибалтики) в січні-лютому їздив представник інтернаціонального скавтського б'юро в Женеві, який досліджував, чи варто їм затвердити скавтинг в Росії, Україні і балтицьких країнах. Після повернення домів, він написав досить прихильний звіт із цієї поїздки, тож є надія, що вони затвердять львівський Пласт, як “український скавтинг”.

— Прийшли численні заклики від людей в Україні, щоб розпочати “виміну молоддю” поміж Україною, а діаспорою, головню в час літніх таборів.

Отже—Пласт в Україні починає вже зовсім реально виглядати. Що ж ми в цім напрямі робимо? Що ми повинні робити?

Зате чимало зробили поодинокі люди з Канади, та США. Можливо, що зможемо найбільше допомогти особистими контактами, та починами поодиноких пл. куренів.

Що ж можна зробити? Посилання книжок, підручників, матеріалів є найлегшою річчю до здійснення. До сіроманців вже звертався один молодий чоловік, за “жовтими книжечками”, які дуже популярні в Україні. Як зачуваю, йому післано багато дечого. Закликаю і інших друзів—Сіроманців посилати книжки і пластові матеріали туди.

На нашій Великій Раді ми говорили про можливість пластових вишколів для пластових виховників з України, а теж про організування молодіжних мандрівок в Україну, щоб відбудовувати церкви тощо. Найвищий час нам почати реалізувати ці задуми!

Можливо теж, що Сіроманці могли б взяти на себе підготовку і видання різних пластових матеріалів, які потрібні там, щоб розпочати пластову роботу. Це “наша”, Сіроманська ділянка!

А вкінці—я думаю, що найкраща співпраця з пластунами в Україні могла б бути через пластові курені. Чому б нам не зорганізувати старшопластунський курінь Сіроманців із молодих виховників в Україні? Ми тоді мали б безпосередній зв'язок з ними, ми б допомагали їм, листувались. Кожний з нас міг би “адоптувати” собі одного такого Сіроманця на Рідних Землях, ним опікуватись—а при тому допомагати гурткові юнаків чи роєві новаків цього виховника.

Думаю, що й інші курені пішли б скоро за нами і почали створювати свої стежі в Україні, якщо б нам вдалось щось такого зробити. В цей спосіб виникла б дружня ривалізація поміж куренями УСП і УПС—хто більше зможе в Україні пластунів зорганізувати, більше їм допомогти, більше зорганізувати таборів, провести мандрівок, вишколів, тощо.

Це привело б до скорого і здорового розросту Пласту в Україні. Ми були б “органічно” пов'язані із нашими братами там. Напевно знайшлися б тоді і гроші, і час, і охота до праці! Це не лише допомогло б розвинути пластову організацію в Україні, але й допомогло б розвинути пластову організацію в Україні, але й допомогло б нам тут: Дало б нам цілеспрямованість, мету в нашій пластовій праці, дало б нам поштовх до активізації, мотивацію до рідної мови—взагалі, це могло б внести до ренесансу Пласту в

діяспорі, який, на превеликий жвль, таки дуже занепав останніми роками.

Чи не варто нам над такою пропозицією серіозно задуматись? Що скажете на це, друзі-Сіроманці?

Вовк-Сіроманець

КУТ ЗОРУ

Академік АН УРСР І. Р. Юхновський—відомий вчений, а також громадський діяч: голова правління “Меморіялу”, член Львівської крайової Ради Руху, один з ініціаторів відродження “Пласту” у Львові. Наш кореспондент зустрівся з ним.

Кор.:—Ігорє Рафаїловичу, нам відомо, що Ви цікавитесь проблемами молодіжного руху на Україні, зокрема пластівського. Чи можливе і доцільне, на Вашу думку, відродження у сучасних умовах “Пласту”?

І. Р.:—Про доцільність відродження “Пласту” не може бути двох думок. У нинішній політичній ситуації кожен українець має розуміти значимість моменту. Всі українці повинні об’єднатися ідеєю будівництва своєї держави.

Для апарату слово “Пласт” є щось таке, як слово націоналізм. Це в засаді неправильно. Адже національне—це не значить націоналістичне. Українець на Україні не може бути націоналістом, хіба що шовіністом. Кожен українець має усвідомити, що він є господарем на своїй землі, і йому мусять бути близькими болі співвітчизників.

Тепер до “Пласту” ставляться з пересторогою тільки тому, що він визнає тризуб, що йому є рідним синьо-жовтий прапор і він вчить дітей спочатку помолитися Богу, а вже потім їсти. Адже це зовсім нормальні речі, які потрібні людині в житті. Але існує ще бюрократія, котра особливо сильна в органах влади. Я думаю, що “Пласт” має стати тією новою організацією молоді, яка повинна взяти чіткий курс на перебудову, справжню перебудову всього суспільного життя в напрямку утворення суверенної української республіки.

Кор.:—Яки вже кроки зроблено у справі відродження “Пласту”?

І. Р.—Вирішили набрати дітей по вікових групах: 9-12 років, 12-14 років, 15-18 років, котрі мають вирости в “Пласті”. Та зараз справа затримується, бо немає інструкторів. Тому покищо ведеться їх підготовка. Інструкторів має бути 12: 3 Чоловік від міськкому комсомолу, 3 від Західного наукового центру, 3 хлопці з Малої Академії і 3 спортивні інструктори. Плянємо вже з весни зробити перший набір дітей 12-14 років. Хто буде йти, не знаю, але думаю, що спочатку доцільніше набрати дітей працівників академічних установ. Батькам будуть знайомі і вихователі, і організатори, тож вони зможуть доручити їм своїх дітей. Отже, з весни ми плянуємо перший набір, і вже на літо розробляється маршрут для табору.

Кор.:—Які основні завдання стоятимуть перед теперішнім “Пластом”?

І. Р.:—Звичайно, наш “Пласт” буде багато в чому відмінний від того “Пласту”, який діяв раніше. Нинішній “Пласт” має бути пристосований до теперішніх умов, сучасного життя. Безперечно, “Пласт” використовуватимемо національну символіку, залишиться стара структура “Пласту”.

Я не заперечую крайні погляди в молодіжному русі. Навпаки, вітаю їх, бо тільки зраховуючи протилежні точки зору можна вибрати найправильнішу позицію, як прийнято у нас називати—центристську, але в кращому розумінні цього слова.

Обов’язково треба дітей у “Пласті” відразу залучити до праці. Зрозуміло, основним періодом виховання пластунів будуть літні канікули, проведені в пластових таборах. Уже з весни вони повинні приступати до роботи. Наприклад, будувати собі яхту для літньої мандрівки. Звісно, їм допомагатиме інструктор, однак основну роботу повинні виконувати діти. Одним з основних завдань нового “Пласту” має бути боротьба за збереження природного середовища. Бо його різка зміна знищує націю. А екологічна ситуація в нашому регіоні тепер просто катастрофічна. Звичайно, розвиток української культури також входить у завдання “Пласту”. Усе це має бути компонентами головного призначення “Пласту”—виховувати всебічно розвинутих свідомих будівників суверенної Української Держави.

НА УКРАЇНОЗНАВЧІ ТЕМИ І ПРО ВЖИВАННЯ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ

В добі чергового національного відродження, українці по обох сторонах Атлантичного і Тихого океану, відчутно проявляють своє зацікавлення не тільки в сфері проблематики політичного характеру але також і по відношенні до чистоти рідної мови та звичаїв. Це відрadne явище в ділянці мовознавства, позначається активністю деяких авторів інколи в безапеляційному розв'язуванні окремих питань. Буває, що і в емоційному порядку критики, при одночасно недостатнім зверненні уваги на джерела та пов'язані з ними факти. Часто-густо, не обходиться при тому без таких закидів як: чуже, московське і тому подібне.

Як бути? Адаже за таких умов і при такому ставленні авторів до авторів особливо за межами України, паралізується публіцистичну діяльність критикованих, котрі в більшості своїй не є професійними публіцистами. Щобільше. Критиковані у випадку виконання ними вільних професій реагують з боязкістю, що непотрібний шум критики може негативно вплинути на численність їхньої клієнтури а то й кинути на них тінь в національному розумінні. Притаманна в такому випадку обережність, штовхає критикованого автора в бік до чимраз меншої суспільної активності, котра кінчається неминуче повною пасивністю.

Так добрий намір критика, може інколи призвести до небажаного для суспільства результату. А що говорити про дебютантів? Йдеться однаке не про не критикування як також і не про множення мовних помилок, а про таку організацію публіцистики, при котрій можливе було б обговорення будь-якого питання в напрямку його в'яснення замість критики особи автора. В такому духу продовжуватиму й далі.

Питання про вживання ім'я по батькові було вже не раз предметом критики. Можна б вважати, що є воно вже вирішене і, що обов'язує тут внаслідок цієї критики якесь всеприйняте правило за яким вживати ім'я по батькові не слід. Практика однаке доводить, що "порушників" є не менше від "оборонців". Коли вже так, то варто продемонструвати якийсь приклад, щоб переконатись як воно є насправді. Отож.

В "Пластовому Шляху" ч. 1 (91) 1990, с. 63, що видається в Торонто я зустрів саме такий випадок. Предметом критики є ужиття ім'я по батькові Шевченка. У Києві, "Літературна Україна" з 1-го березня ц.р. надрукувала інтерв'ю з проф. Б. Гаврилишин, яку вів знаний літературний критик і публіцист Іван Дзюба—автор "Інтернаціоналізм чи русифікація?" Цей останній з черги звертався до свого співбесідника (Б. Гаврилишина) вживаючи його ім'я по батькові. Чи знову помилка? Було б трудно підозрівати І. Дзюбу в незнанні української мови. При браку односторонності, цікаво буде проаналізувати це питання безпосередньо на фактах.

Слід пригадати, що основним аргументом критиків вживання ім'я по батькові є те, що це не виводиться з українського звичаю та мовної культури. На цьому і базується головний закид. Додатковим аргументом є те, що чільні представники українського народу підписувались не вживаючи ім'я по батькові.

Якщо подані аргументи прийняти за вистарчаючі, то повинно б виходити, що ім'я по батькові властиве є російській а не нашій традиції і що наші діячі свідомо протиставлялись такій практиці в сфері українського життя. Фактографічний матеріал не підтверджує таку гіпотезу по відношенні до жодного з наведених аргументів чи закидів. Навпаки.

Не випереджуючи однаке факти висновками в даному місці хочу тільки зазначити, що моєю метою було і є не шукання додаткових аргументів за чи проти, лише дослідження джерельних фактографічних документів і матеріалів при одночасній спробі dokonання на цій же основі спостережень а в міру можливості і висновків.

З цієї метою, досліджене мною подаю в 5-ти тематичних групах для полегшення читачеві слідкування за правильністю моїх спостережень. Можлива хронологічна непослідовність в групах не має значення ні впливу на спостереження чи висновки. Це саме стосується способу позначення джерел.

1 (група перша)

Російськомовні документи персонального характеру про Шевченка

- А Метрикальна книга де записано народження Шевченка. Головна рубрика де вписано ім'я народженого має заголовок "Хто у кого родився". За тим принципом і dokonано запис.

- Б** Виписка з журналу Ради Академії художеств від 27 вересня 1840 року про нагородження Шевченка срібною медаллю за малюнок "Хлопчик-жебрак".
У виписці написано Тарас Шевченко.
- В** Виписка з журналу Ради Академії художеств від 26 вересня 1841 р. про нагородження Шевченка срібною медаллю за акварель "Циганка-ворожка".
У виписці написано Тарас Шевченко.
- Г** Постанова Ради Академії художеств від 2 вересня 1860 р. про надання Шевченкові звання академіка по гравіруванню.
У постанові пишеться про Тараса Шевченка.
- Д** Диплом Шевченка на звання академіка.
В дипломі вживається тільки Тарас Шевченко.
- Е** Посвідчення про дозвіл Шевченкові жити в Петербурзі.
У посвідченні згадується тільки Тарас Шевченко.
- Є** Рапорт начальника канівської поліції київському губернатору про зміст промов на похороні Шевченка.
У рапорті пишеться про академіка Тараса Шевченка.
- Ж** Розпорядження київського генерал-губернатора про відправлення Шевченка до Києва під нагляд поліції.
У розпорядженні згадується два рази про Шевченка, другий раз тільки Шевченко.
- З** Розпорядження київського генерал-губернатора (IX 1846) про сприяння Шевченкові як членові комісії.
У розпорядженні пишеться "...п. Шевченкові..."
- И** Виписка з журналу Ради Академії художеств від 3 травня 1839 р. про нагородження Шевченка срібною медаллю за малюнок з натури.
У виписці подається тільки прізвище Шевченко.
- І** Атестат Нр. 1257 на звання некласного художника виданий Шевченкові Петербурзькою Академією Художеств від 10 грудня 1845 року.
В атестаті вжито тільки прізвище Шевченко.
- Ї** Справа Нр. 75 канцелярії військового міністерства про призначення Шевченка рядовим в окремий оренбурзький корпус 1847-1850.
У справі подано тільки прізвище Шевченко.
- Й** Копія доповіді III відділу від 13 червня 1850 р. Миколі І-му про арест М. Головка і С. Левицького.
У копії двічі згадується тільки Шевченко за прізвищем.

- К** Справа Канцелярії Імператорської Академії художеств.
У справі подається: Шевченко Тарас Григорович.
- Л** Квиток (паспорт) виданий Шевченкові комендантом Новопетровського укріплення 1 серпня 1857 року.
В квитку написано Тарас Григорович Шевченко.

Спостереження до 1 (група перша)

Подана документальна фактографія засвідчує брак послідовності у вживанні росіянами ім'я по батькові по відношенні до Шевченка. На зміст і форму поданих документів Шевченко не мав жодного впливу.

2 (група друга)

Рані видання творчости Шевченка

- А** Кобзар
Т. Шевченка
С-Петербург, 1840 (перше видання)
Белінський пишучи про автора збірки пише: "ім'я Шевченка",
..."Поезії пана Шевченка"...
- Б** Чигиринський кобзар і гайдамаки
Т. Г. Шевченко
С-Петербург 1844.
- В** Живописна Україна
Тараса Шевченка
С-Петербург 1844.
- Г** Кобзар
Тараса Шевченка
Петербург 1860.
- Д** Т. Г. Шевченко
Заборонений кобзар
Москва 1918.

Спостереження до 2 (група друга)

Не тільки видавці але і сам Шевченко не додержувався одного правила відносно вживання його ім'я по батькові. Під тим оглядом привертають увагу особливо два видання (Б і В) з того самого року і з того самого міста (тодішньої столиці) де в одному є подане ім'я по батькові а в другому ні.

3 (група третя)

Ставлення Шевченка до вживання ім'я по батькові

До матеріалів цієї групи зараховано:

- А** літературну прозову творчість Шевченка,
- Б** листи Шевченка,
- В** щоденник Шевченка.

Кількісний обсяг фактографічного матеріалу цієї групи є надто великий, щоб наводити з нього численні приклади в даному місці.

Спостереження до 3 (група третя)

В усіх перелічених родах матеріалів (А, Б, В), зустрічаються дуже часто випадки вживання Шевченком ім'я по батькові по відношенні до: літературних персонажів, людей з котрими особисто спілкувався, інших причетних до нього людей. Практика ця спостерігається в нього так по відношенні до росіян як і українців. Поруч з тим стосує також численно інші форми при ідентифікації (окреслюванні або звертанні).

4 (група четверта)

Шевченко в спогадах земляків

- А** Білозерський М.
Тарас Григорович Шевченко за спогадами різних осіб.
- Б** Костомаров М.
Спогади про двох малярів
“Тарас Григорович прочитав мені свої недруковані вірші...”
- В** Костомаров М. І.
Лист до вид-редактора “Русской старини” М. І. Семевського
“...і це найбільше зблизило мене з Тарасом Григоровичем”.
- Г** Козачковський А.
Із спогадів про Т. Г. Шевченка
- Д** Лобода Ф.
Короткотривале моє знайомство з Т. Г. Шевченком і мої про нього спогади.
- Е** Шевченко В. Г.
Спомини про Тараса Григоровича Шевченка.

Спостереження до 4 (група четверта)

Усі перелічені автори вживали по відношенні до Шевченка його ім'я по батькові. Впадає в вічі, що робили це автори які особисто знали Шевченка та були з ним в близьких зносинах. Додаткову увагу привертає факт, що були це українці.

5 (група п'ята)

Вживання ім'я по батькові Шевченка в сучасній Україні.

Матеріали цієї групи охоплюють наступне:

- А** усі видання присвячені Шевченкові,
- Б** усі інші видання в котрих згадується про Шевченка,
- В** промови з нагоди відзначування Шевченківських роковин,
- Г** найменовані об'єкти прізвищем Шевченка,
- Д** інші види доконаної популяризації та увічнення Кобзаря.

Спостереження до 5 (група п'ята)

В усіх виданнях як і виголошеному опісля друкованому слові виразно зауважується брак послідовності у вживанні або не вживанні ім'я по батькові по відношенні до Шевченка. Інколи на окладинці видання видніє тільки Тарас Шевченко, а у вступному слові вже говориться Тарас Григорович Шевченко. Варіанти з рештою тут бувають різні. Закономірності тому немає. Таке явище спостерігається по відношенні до різного типу видань, з різного періоду і з різних регіонів України. Не зауважується також розбіжностей у сказаному між російськомовними і україномовними виданнями опублікованими на території України. Встановлення тенденцій в даному випадку нахилу в одну або другу сторону, якщо така взагалі існує, було б можливе тільки при статистичному обчисленні.

Чіткіше зарисовується справа при найменуванні об'єктів та іншого роду популяризаторських міроприємств різних по величині та масштабі. Тут майже усюди вживається ім'я по батькові Шевченка.

В народі проте майже ніхто не скаже іду в(до) парк(у) ім. Тараса Григоровича Шевченка чи навіть Тараса Шевченка, тільки до Шевченкового парку або парку імені Шевченка.

Явище таке виступає в багатьох інших випадках. Наприклад,

Шевченківська премія або нагорода, університет ім. Шевченка, хоча назви ці офіційно виглядають зовсім інакше.

Все це вказує скоріше на багатство форм як їх змінність.

Висновки з dokonаних спостережень про вживання ім'я по батькові на прикладі Шевченка.

Відповідно до dokonаних п'яти спостережень можна зробити п'ять відповідних висновків. А саме.

- 1 Якщо в урядових російськомовних документах виданих на прізвище Шевченко не записано кожноразово його ім'я по батькові то це вказує, що такого обов'язку з боку російського уряду не було.
- 2 Якщо повністю контрольовані російськими урядовими чинниками видавництва були в цьому випадку також непослідовні то це вказує, що практика вживання ім'я по батькові автора, не була ні обов'язковим правилом ні звичаєм для видавництва.
- 3 Якщо Шевченко головно в своїх листах і щоденнику стосував ім'я по батькові не тільки по відношенні до росіян то це вказує, що така практика була йому близька на національному ґрунті. Практика ця не могла бути тому продуктом трансформації з петербурзького общества. Шевченко ж був народним поетом.
- 4 Якщо українське покоління сучасників Шевченка як і пізнійші, вживало і вживають по відношенні до Шевченка його ім'я по батькові то це вказує, що така форма є розповсюджена в українській практиці від давна і стосована є також освідченими людьми.
- 5 Якщо в сучасній Україні і по сьогоднішній день практикується вживати ім'я по батькові по відношенні до Шевченка то це вказує, що в цьому відношенні існує вже традиція і існуванню її заперечити не всіли.

Традиція вживання ім'я по батькові має на Україні міцну основу і розглядати її можна в широкому аспекті стосування а не лиш до поодиноких прикладів і тільки при прізвищах.

Вживання ім'я по батькові є ж основною формою звертання по сьогоднішній день на Надніпрянщині при безпосередньому спілкуванні українців. Різниця тут тільки та, що при прізвищі ім'я по батькові виступає як компонент суто офіційної родової ідентифікації особи а без прізвища, як компонент форми чемного і шанобливого звернення до особи або менш офіційного зате більш дружнього окреслення її.

Хто хоча б загально обізнаний з літературною спадщиною українських класиків знає, що і вони вживали ім'я по батькові за їхнього життя. Прикладів є тут чимало. Сценічна творчість яка завжди розрахована є на масового глядача може послужити багатьма прикладами. Ось вони.

“Наталка полтавка” (Котляревського), пан Кочубей або Василій Леонтович Кочубей. “Шельменко денщик” (Квітки-Основ'яненка), Кирило Петрович Шпак. “Глитай або ж павук” (Кропивницького), Йосиф Степанович Бичок, Іван Павлович. “Дві сім'ї” (Кропивницького), Онопрій Митрохванович Чикалка. “Не судилось” (Старицького), Іван Андрійович Лященко. “За двома зайцями” (Старицького), Прокіп Свиридович Сірко, Секлита Пилипівна Лимариха, Свирид Петрович Голохвостий. “Талан” (Старицького), Марія Іванівна Лучицька, Антон Павлович Квітка, Юрій Савич Котенко, Аврам Семенович Юркович.

Подані за ім'ям по батькові особи є в творах авторів дійовими особами. Репрезентують вони різні соціальні і професійні стани. Є це полковники, писарі, багаті пани, міщани, крамарі, перекупки, цилюрники, актриси, актори, репортери. І є вони усі українськими персонажами.

Отже і класики не є прекурсорами вживання ім'я по батькові. Адже відображали вони в своїх творах тільки це, що існувало в народі. Авторі творів писали їх передовсім для народу і з думкою про нього а тому їхні твори мусіли бути близькі йому і не розминатись з його побутом, щоб могли бути зрозумілими.

Справа однак в тому, що на протязі віків, на Україні витворились різні форми персонального ідентифікування людей. Причому не всі ці форми в однаковій мірі були чи є вживані різними особами, в різних регіонах України.

Багатовікова відокремленість українців кордонами, позначилася також і в тому випадку.

Хто розуміє причини такого стану, не буде дивуватись вживанню ім'я по батькові, чи навіть робити з цього закид іншим.

З факту, що росіяни також вживають форму звернення стосуючи ім'я по батькові не виходить іще, що це є російська форма навіть у випадку нашої ситуації “васала”. Вони ж мають наприклад також православну приналежність як і ми та ніхто з цього факту навіть не пробує доводити, що родовід православ'я на Україні є російським.

Багато визначних людей на Україні, складаючи свої підписи на документах чи зазначаючи авторство своїх творів, не вживало

зовсім або дуже рідко ім'я свого батька. Одночасно ті самі люди, робили це по відношенні до інших. Так було колись між іншим з Шевченком. Спостерігається це також і тепер.

Чи можна з того формувати який-небудь закид по відношенні до тих, що стосують ім'я по батькові? Напевно ні. Ні, бо є це також одна з різновидностей на фоні українських звичаїв персонального ідентифікування. Різновидностей тих є значно більше.

Я особисто стосую різні форми звернення в розмовах з українцями, достосовуючи кожноразово до бажань співрозмовника. Це саме роблю і при письмовій формі.

На закінчення не буде зайвим виявити припущення, що існуюча серед українців практика вживання різних форм персонального ідентифікування триватиме й далі, де правильними формами за звичаєм будуть обі форми. Тобто з ім'ям по батькові як і без нього, що спостерігається масово вже віддавна. Офіційна практика також не заперечує цьому.

Мар'ян Ковальський
(Maryan Kowal's'kyj)

★★★★★★★★★★★★

Це є гідністю працювати, коли праця є добровільно прийнята.

Альберт Камус

Енергія, що її тратимо на відкладання на завтра сьогоднішних обов'язків, часто вистачає на виконання самого діла.

О. Марден

Краще мати любов і пошану в одного мудрого, ніж у тисячі, дурнів.

Г. Сковорода

Нещасна та країна, яка потребує героїв.

Бертольд Брехт

пл. сен. Таня Джулинська

ДЕЩО ДО ДИСКУСІЇ ПРО ПОНЯТТЯ ЗВ'ЯЗАНІ З ПЛАСТОВОЮ ІДЕОЛОГІЄЮ

Всі пластуни/нки піднесені на дусі новинами з України. Пласт відроджується. Кожний і кожна, що їде в Україну, стає до більшої чи меншої міри речником пластових ідей. Всі хотіли б допомогти. Всі хотіли б ширити пластові ідеї. Виринає питання: чи у нас усе впорядковане? Чи нам не потрібно змін у наших ідейних основах або в інтерпритації чи поняттях, зв'язаних з пластовою ідеологією? А по-друге, чи пластові ідеї, які ми беремо за samozрозумілі може варто було б більше підкреслювати їх в Україні? Я тут хотіла б кинути кілька своїх думок до роздуми.

Почну від питання про мету Пласту. Популярне і часто повторюване поняття в пластовій літературі це твердження, що Пласт виховує провідників. Це перш за все неправда. Всіх пластунів, навіть тих, що ми називаємо добрими пластунами, не можна окреслити провідниками в нормальному сенсі того слова. Це не означає, що Пласт не плекає, і не повинен плекати провідницьких ціх:—ініціатива, вміння організувати, комунікуватися, відповідати за других конечні в будь-якому суспільстві. Але все ж таки, ми повинні виразно підкреслювати, що метою Пласту є виховання характерних громадян. Так пише Статут, "Життя в Пласті" і "Велика Гра".

Дальше візьмим наш обов'язок бути вірним Богові. В традиційній інтерпритації цей обов'язок вимагає від доброго пластуна приналежності до Церкви і дотримання правил свого віровизнання. Чи не мудріше було б щоб, у різноманітнім суспільстві Пласт сконцентрувався над плеканням характеру молодих людей на основі християнських засад, і залишив питання дотримання практик віровизнання індивідуалам?

Коли взяти обов'язок вірності Україні, Пласт завжди був погляду боротьби за вільну, незалежну державу. Я думаю, що для багатьох з нас це було завжди samozрозуміло, що Україна мала б бути демократичною із забезпеченням людських прав. Але

справді це ніде не є виразно сказане. Хоча ми маємо систему виборів, в нашій літературі чи правильниках нема багато сказаного про демократичний спосіб думання, плекання, толерантності, забезпечення прав меншости. Навпаки в книжці "Життя в Пласті" пишеться про безкритичну слухняність. Ми говоримо багато більше про дисципліну, ніж самодисципліну. В нашій присязі ми присягаємо послух проводові. Я думаю, що ми повинні це змінити і підкреслювати повинування законам, а не людям. Конкретно: третій обов'язок пластуна звучав би: "Повинується пластовому законі". Рівночасно ми повинні виразно поставити за ціль демократичну самостійну державу, в якій людські права були б забезпечені, бо так само, як нація найкраще розвивається у самостійній державі, так само індивіди потребують устрою, де є свобода розвитку.

Загально в Пласті ми мало говоримо про права індивідів. В нашій літературі багато пишеться про жертвенність до власного народу, про добро народу, долю рідної спільноти, розвиток духовних сил нації і т.п. Але про обов'язки спільноти чи держави супроти індивідів чи меншостей відносно мало згадується. У відношенні до гуртка звертається увагу на добро гурта, а про потребу гуртка пристосуватися до своїх членів є менше мови. Я тим всім не хочу сказати, що гурт не є важливий, але індивіди теж важливі. Потрібний балянс, і я думаю, що варто було б, щоб в Україні Пласт ширив те поняття балянсу. В нашій пл. літературі його немає.

Коли взяти II-ий обов'язок пластуна "помагати другим", то наше поняття безкорисної праці, на мою думку, повинно б бути трохи відмінно поширюване в Україні, ніж в діяспорі. В українському суспільстві в діяспорі громадська безкорисна праця найчастіше зводиться до збереження українства або спроби допомогти українському народові, здобути незалежність. В будучому, в Україні, я думаю, важливе підкреслювати більше скавтським поняттям, що безкорисна праця конечна в кожному суспільстві, тому, що не все уряд потрапить зробити добре або вчасно: воно потрібне тим, що в змагу з життям програли з будь-яких причин; і вона потрібна для духовного здоров'я індивіда, бо найбільше задоволення має людина, яка з себе дає, радше ніж та, що від других бере. В Україні люди, мабуть, привикли, що "хтось" має за них дбати, а не вони за когось. Пласт повинен би відіграти роль у вихованні тих, що дбають про інших і готові їм допомогти.

Одне поняття, чи може радше вказівка, що ми на неї не

звертаємо особливої уваги, це те, що пластун шукає дії в житті— значить він знаходить підставове задоволення з праці, а не у безділлі. В нашому доккіллі, де до великої міри панує протестанський work ethic, це поняття самозрозуміле. Підозріваю, що в Україні це поняття буде потребувати більшої уваги.

Поняття, яке в нашому суспільстві часто неправильно інтерпретоване,—це поняття елітарности—пластове стремління до висот. Шкода була б, якщо б суспільство в Україні уважало пластунів за снобів, а Пласт носієм клясовости. Ми повинні завжди підкреслювати, що Пласт є для всієї укр. молоді, яка хоче пластувати, а не для кимось вибраних одиниць чи груп.

Мабуть ми, рідко про себе думаємо, ведемо перед, але скавтинг в ЗСА і тепер у Британії і Канаді пішов за нашим прикладом, і тепер приймає дівчат у свої ряди. На практиці, ми в Пласті впровадили багато корисних спільних зайнять, де дівчата і хлопці вчать співпрацювати як рівні, хоча є ще багато прикладів, де штучні ролі далі плекається. Але пластова література щодо пластунок жаклива, "Життя в Пласті", "Велика Гра", "Посібник Зв'язкового", "Отрок" та правильники написані немов би дівчата не існували. Нема в нас і опрацьованих порад щодо співдії. Тепер ми посилаємо наші підручники в Україну. Думаю, що навіть "чоловічі консервати" погодяться, що в Україні здалися б зміни у усіх поняттях, якщо не задля жінок то задля родини і здорового суспільства. І в діяспорі, і в Україні жінки працюють і будуть працювати. Є неможливо, щоб на довшу мету виключно жінки відповідали за дітей і господарство в хаті. Жінки і мужчини мусять навчитися ділитися відповідальностями. Корисно було б, щоб Пласт в Україні допоміг хлопцям і дівчатам навчитися співпрацювати як собі рівні. Нашим завданням повинно бути будучим пластунам передати наш досвід. Теперішні наші підручники це не роблять.

Щодо нашої методики то ми теж не ідеально упорядковані. Оточення потребує розуміти поняття самовиховання і разом з тим роль виховника/ці. В пластовій літературі пишеться, і багато ще вірять, що добрі виховники мають лише стояти збоку, а юнацтво має все придумати, плянувати і робити. Це поняття на практиці неефективне і психологічно неоправдане. Ми справді не маємо розпрацьованих вказівок щодо поняття самовиховання.

Так, як у діяспорі, так і в Україні пекучою справою, без сумніву, буде питання—звідкілля взяти виховників. Традиційно Пласт, принаймні в діяспорі, справді батьків не хотів за

виховників. Тепер ми офіційно пробуємо втягнути батьків до виховної праці, але ця спроба наразі не дуже успішна. Я лише маю надію, що наше традиційне наставлення не перенесеться в Україну. Виховників в будь-якому суспільстві не легко знайти.

Ми теж повинні бути обережні, які поняття щодо життя серед природи будемо передавати в Україну. Я виростала із поняттям, що вмiти зрубати дерево—це кoнечне вмiння пластування. Про збереження дерев чи природи або про екологію було дуже мало мови. Наше таборування, а головнo переведення вмілости піонерки, часто було по-простому непотрібне нищення природи. Довкілля трохи виховало пластунів в діаспорі, але нові поняття до правильників не дійшли. Уважаймо, щоб наші перестарілі вмілости не йшли в Україну живцем. Природа України і так знищена.

Не один пластун і пластунка мріяли, що колись Пласт відновиться в Україні, і ми будемо членами однієї організації. Сьогодні мрії, мабуть, перетворюються в надії. Як наша співпраця буде виглядати, залежатиме від багатьох факторів, але ми повинні б вже міняти нашу централізовану структуру, щоб вона віддзеркалювала в першу міру нашу дієвість—а саме, що згори не можливо керувати всім Пластом. Наше поняття одности мусить стати більше гнучким; не реально думати, що кожний новак чи новачка в Австралії, Аргентині і Канаді має переходити таку саму кожну вмілость. Ми маємо відмінні Пласти в кожній країні, а може і станиці—ми інакше переводимо проби, інакше таборуємо, наголошуємо інші речі і, мабуть, інакше трактуємо вірність Україні. В той сам час ми тратимо багато часу і зусиль на спробу координувати несуттєві правила, і то переважно без успіху. Чи не краще, щоб ми сконцентрувалися над вичисленням підставових ідейних залогень, які нас єднають, а лишили подробиці Краям? Якщо б ми мали в будь-який спосіб з'єднуватися з Україною, напевно було б корисно мати готову децентралізовану структуру із гнучким поняттям єдности.

Очевидно, що всі наші структури, правила, поняття чи ідеї перейдуть через критику провідників Пласту в Україні. Вони напевно по-своєму будуть все інтерпретувати. Але я думаю, що організація, яка говорить про елітарність, повинна б бути упорядкована і готова передати свій досвід в якнайкращій спосіб і найкращій формі. Ми справді ще не є цілковито готові.

Своїми заввагами я не хочу сказати, що підставові пластові ідеї не є правильні чи не є дальше актуальні. Пласт дуже допоміг виховати і виховувати українську молодь інколи в непригожих

обставинах в краю, на еміграції чи взагалі у діаспорі. Ми посідаємо певний життєвий досвід і я думаю, що варта було б ним поділитися з будучими пластунами і пластунками в Україні. Але нові генерації, нові обставини приносять нові і свіжі вимоги і вивози. В практиці Пласт дав собі раду до великої міри, але зміни в інтерпретації пластової ідеології, якщо вони (зміни) будуть потрібні,—повинні бути опрацьовані, спільно узгіднені і прийняті. Моїми заввагами я хотіла заохотити людей до застанови і праці остаточно “упорядкувати нашу хату”.

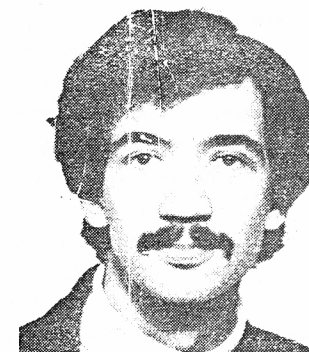
★★★★★★★★★★★★

РІДНА МОВА КОНСУЛА

Від редакції:

Тут мова про п. Романа Ващука, бувшого члена Пластової Станиці в Торонто

До дипломатичного представництва північноамериканської держави прийшов, щоб зустрітись з Романом Ващуком — єдиним на сьогодні українцем у штаті посольства. 27-річний енергійний третій секретар і віце-консул (так офіційно називається посада Р. Ващука) вже чекав у просторій вітальні з відеомагнітофоном і етажерками, заставленими книжками останніми номерами канадських газет, журналів, рекламними проспектами... Відверто скажу: розраховував на проблемне інтерв'ю. Але навряд чи варто втомлювати читача повним переліком власних запитань і дипломатичних — у будь-якому розумінні цього слова — відповідей канадського консула. “Може, — трішечки розгублено каже мені Роман на закінчення розмови, — наші політики,

— думку, якою він рішуче закреслив слова, що мали б дати хоч якесь уявлення про особисті погляди не дипломата, а (даруйте замах на етикет!) торонтського хлопця, який раптом опинився поруч із прадідівською землею...

Втім, не збираюсь робити з цього ніяких висновків: довіра держави зобов'язує і ...обмежує, адже навіть мимоволі стаєш носієм офіційної точки зору. Імпонувала мені — не буду приховувати — “джентельменська” стриманість по-українськи емоційного Романа Ващука. Зацікавила й його безумовна обізнаність у житті республіки, публікаціях нашої преси. Але — ближче до діалогу в заставленій енциклопедіями і буклетами кімнаті...

— Як взагалі стають дипломатами в Канаді?

— Проходячи конкурс. Щороку від трьох до п'яти тисяч бажаючих складають письмовий іспит, з них 300 чоловік запрошують на співбесіду, і вже з цієї кількості відбирають кандидатів на вільні місця. Я потрапив спочатку до Міністерства закордонних справ, а потім, коли з'явилась ваканція у Москві, — до посольства. Тут, звичайно, допомогло те, що в Торонтському університеті вивчав російську мову.

— А українську?

— Моя рідна мова. Нею спілкуються в сім'ї, я чув її в суботній школі, у молодіжному середовищі. Мова, звісно, допомагає людині самовизначитись — як канадському українцеві чи то канадцеві українського походження...

— Ви саме так визначились?

— Важко сказати. Часом у Канаді відчуваєш себе більше українцем, а коли відвідуєш Україну — більше канадцем.

— Як я зрозумів, на Україні буваєте?

— Ще до призначення в Москву здійснював туристичні подорожі, а за цей час встиг побувати у Києві, Львові... До речі, цими днями їду на весілля до свого родича. Теж, якщо хочете, ознака нового мислення...

— Приємна ознака. Розкажіть, будь ласка, якщо ми вже згадали про політику, у чому полягають ваші консульські обов'язки?

— Поперше, зв'язок із канадськими журналістами. Їх у Москві шестеро, і це одна із найбільших концентрацій нашої преси поза Канадою. Допомога нашим студентам, які навчаються у Радянському Союзі. Сприяння контактам наших учбових закладів. Недавно, скажімо, підписано угоду про співробітництво

між університетами провінції Альберти і Львова.

— Ви непогано ознайомлені з нашою пресою. Але чи можете читати українську газету відпочиваючи? Чи це — частина роботи?

— Навіть з насолодою можу читати... але це залежить від газети. Спочатку читати було не так просто, бо київський правопис дещо відрізняється од того, який вживається у нас. Але коли звикаєш — читаєш з зацікавленням: не дарма ж, коли мої англомовні друзі відпочивали, я вчився в суботній українській школі.

— Остання прочитана вами українська книжка...

— “Журавлиний крик” Романа Іваничука — дуже сильний твір...

— Як ви вважаєте, серед українців Канади посилюються асиміляційні процеси, чи навпаки — цікавість до своїх коренів?

— Проголошена у нас 1971 року політика багатокультурності забезпечує збереження національної свідомости. Для українців вона має непересічне значення ще й тому, що “батьком” цієї концепції багато хто вважає сенатора Павла Юзика, а прем'єр-міністр виголосив її саме під час виступу на Конгресі українців Канади. Зараз за допомогою міністерства багатокультурності підготовлено документ “Будування майбутнього канадських українців у XXI сторіччі”.

— Чи змінюється на краще ставлення широких кіл українсько-канадської громадськості до Радянської України?

— Я не буду підшукувати абстрактних тверджень. Наведу лише факти. Ось-ось приїздить велика делегація канадсько-українських підприємців, які зацікавлені в ділових контактах. У цьогорічній радянсько-канадській програмі культурних і наукових зв'язків (її підписано в лютому) є розділ про співпрацю Академії наук УРСР та Канадського інституту українських студій в Альберті, міністерствами освіти Альберти і України тощо.

Роман Ващук пропонує переглянути кілька видань, пов'язаних з канадською українікою. Ось часопис українозначих студій інституту в Альберті — поважне двомовне видання науковців. Помічаю довгу англійську назву якоїсь роботи: вона закінчується несподіваним “Хіба ревуть воли...” — дослідження про творчість П. Мирного... Буклет, присвячений ювілею двомовних (англо-українських) шкіл у Альберті... Рекламний проспект розповідає про політику багатокультурності: 520 тисяч українців окреслені невеликим трикутником у колі народів Канади... А це — з цікавим експлібрисом Ващука — майже

громадські діячі, бізнесмени вималюють детальнішу картину?” Я ж згадую його думку про те, що посольство репрезентує всі прошарки канадського суспільства — й української його громади енциклопедія — “Українці у Канаді” — прекрасне видання, що охоплює все розмаїття життя громади. На фотографіях — моменти Кобзаря і Лесі... дорожний показчик “Іван Франко”... перші поселенці... дискутуючий керівник ТОУК П. Кравчук та його опоненти...

Залишається тільки подякувати господареві. Ми спілкувалися однією мовою, але для нього, як і для тисяч наших співвітчизників, батьківщина починається там, де вона для мене закінчується — за масивними дверима посольства. Та чи повинно це роз’єднувати?

Як на мене, найкращий шлях у подоланні навіть тисяч кілометрів океану, який проліг між Канадою та Україною, — шлях співробітництва. І нехай допоможе нам рідна мова, для якої не потрібні перекладачі.

Віталій Портников

Ми працюємо, щоб бути, а не небути.

Елберт Габбард

Затруднення є лікарем природи, і воно конечне для людського щастя.

Ґален

Праця є найприроднішою формою розваги.

Даґоберт Рунес

Праця з забавнішою, ніж забава.

Ноель Ковард

Праця проганяє ось такі три лиха: нудьгу, пустотливість і убогість.

Вольтер

“ДО ВЕЛИКИХ ДІЛ ТРЕБА ЗАХОПЛЕННЯ”

Великі завдання Українського Пласту.

Із думок Основника Пласту—Дрота

Величезний здвиг народу. Його осередком довгі, довгі черги молоді різного віку. Вона захоплена організованістю, однозгідністю одягів, одноціллю виступу, могутністю мальовничої картини, створеної спільним зусиллям. Захоплена почесною репрезентацією народу перед очима світу. Те все виросло, як розкішне велике дерево з дивного зернятка. Із незбагненого прояву захоплення людської психе думкою, замислом.

Залишити старих старими з їхніми справами в громадському житті. Створити новий, самопевний, гордий, сильний, здоровий, розумний український нарід. На козацький лад побудувати досконало зорганізовану державу з самої лиш розумної, талановитої молоді, української молоді.

Але молодь треба перш за все вчити, виховувати, а це мусять робити власне ті старі, що вже вивчені попередніми старшими. Що мають вже свої набуті звички, погляди, переконання. Ті дорослі, що вже є "українським народом", і які то теж державу збудують.

(із "Л Д З", липень-серпень 1963)

Із листа ДРОТА до СІРОГО ЛЕВА:

(У цьому листі схоплений момент, коли пластуни знайшли зв'язок із ДРОТОМ у 1956 та започаткували Його 70-річний ювілей. Діялося це в Мюнхені.)

Сон! Розумієш, снилося мені. Снилося, що я знову раз на пластовому таборі, але не в наших Карпатах, але десь на чужині, недалеко баварських Альп. Зрештою земля, як земля, гори, як гори, ліс, як ліс. Але—своє товариство, свої люди, своя мова, свої діти, свої пластуни. Все своє, привітне, веселе, свобідне. Не то свої, а давні, давні знайомі: цей із Пласту, той із школи. Сьогодні цей інженер, фільмує нас, тамта зв'язкова пластунка-сеніорка, виховниця, мамця гарної, очевидно дуже рухливої новачки, і т.п. Загалом мене постарюють без належного приготування—ті інженери, доктори, священики, професори, політики й інші. Куди прийду, тиць мені: "Ти Ювілат, а ми—активні пластуни, "Цвіт України і краса"!

І сниться мені: що я в їхньому товаристві, і запашному лісовому повітрі, в жарких проміннях сонця, до якого відси, бачиться, зовсім недалеко, на полинялій траві знову набираю молодечої фантазії, молодих сил, готовий взяти важкий наплечник на барки, пластову палицю в руки й мандрувати з верха на верх, ближче білих хмар, ближче місяця, ближче зір, ближче безкрайного неба. Не знаю, може б і дав ще раду, але не на те я сюди приїхав. Тут маю бути Ювілатом..."

("Л Д З", січень 1957)

ЗАПРИСЯЖЕНО М. ПЛАВЮКА НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УНР

М. Плавюк

Філадельфія (УІБ)—В суботу, 20-го січня, перед початком засідання Уряду УНР в екзилі відбулося урочисте запряження нового Президента УНР в екзилі Миколи Плавюка, який перебрав свої обов'язки згідно з статтею 21-ою Тимчасового Закону ДЦ УНР, після смерті Президента УНР св. п. Миколи Ливицького.

М. Плавюк, поклавши руку на Святу Євангелію, склав присягу, згідно з вимогами статті 22-ої, урочистий акт якої прийняла резидія УНРади в особах голови УНРади Михайла Воскобійника і секретаря УНРади Зенона Городиського. Перед самим актом присяги М. Воскобійник подав коротку біографію і політичну сільветку М. Плавюка.

В цьому урочистому акті присяги взяли участь члени Президії УНРади і члени Уряду УНР на чолі з головою Уряду І. Самійленком, а також була присутна дружина покійного Президента Гельга Ливицька. Складено і підписано документ акту присяги, після чого М. Плавюк виголосив своє програмове слово.

Члени Президії УНРади і члени Уряду УНР в екзилі висловили своє задоволення, заслухавши змістовне програмове слово Президента Плавюка, а І. Самійленко запевнив Президента у своїй і Уряду УНР підтримці в його відповідальній праці на новому етапі ДЦ УНР.

Від редакції:

“Пластовий Шлях” щиро вітає пл. сен. Миколу Плавюка, ЛЧ, з записяженням його на президента УНР. Достойному Другові Плавюкові Миколі ґратулюємо, бажаємо доброго здоров'я, витривалости та божого благословенства мудрістю вести його функцію—гідно, чесно і по-державницькому.

ГИМНИ

ГИМН БЕЗСМЕРТНОЇ БАТАВИ

(Марш—УПА—Захід)

*Ми лицарі без жаху і без смерти,
На злочин світа — станем без ваги,
Ми присяглися долю переперти,
Роздерти присуд смерти ваш, “боги”!*

*Роздерли ви Україну на чверти,
Безсмертну душу вперли в ланцюги.
Та ми зродились, щоб за неї вмерти,
Роздерти присуд смерти ваш, “боги”!*

*Нас не злякають танки, ні канони,
Ми славим правду, Бога, новий світ,
Вас прокляли упавші мільйони,
На смерть нас гонить кров їх з роду в рід.*

*Народ безсмертний переможе в бою
І встане месник із кривавих мук,
За вами встане лавою страшною
Мільйон мільйонів мускулястих рук!*

*Здвигнем з заліза, з крові і завзяття
Державу від Дунайця по Кавказ.
Ми лицарі, що скинемо прокляття,
За смерть ми смертю покараєм вас!*

Василь Пачовський (1878-1942)

УКРАЇНСЬКИЙ “ВУДСТАК”

Замітною подією останніх місяців на Україні був молодіжний фестиваль “Червона Рута” в Чернівцях. Фестиваль був організований, як “fun”—імпреза, рок-концерт, чи то “фестин Української поп-музики”—до речі всі пісні на фестивалю мусіли бути українською мовою. Але фестиваль перейшов всі сподівання організаторів і став величавою маніфестацією молоді України, українським “Woodstock-ом”, маніфестом нашої сучасної молоді: “ось, це ми, це наші ідеї і наші ідеали, наші мрії, наші надії”. Так як рок-концерт у Woodstock-у здефінував революційну американську “Woodstock-генерацію” 1960-их років, так чернівецька “Червона Рута”, думаю, здефінує українську революційну генерацію молоді 1990-их років.

На жаль, наша преса у діяспорі якось не зрозуміла важливости подій в Чернівцях і не проаналізувала належно цього, що там сталося. Тому хочу тут коротко описати цей фестиваль, а зокрема його репертуар. Поперше, на фестиваль з'їхались сотні тисяч української молоді з цілої України і з-поза її меж—далеко понад всі сподівання організаторів. Самих виконавців було 528! Були солісти і ансамблі не лиш із Західних Земель України, як всі сподівались, але і з таких міст, як Київ, Кривий Ріг, Умань, Запоріжжя, Харків, Луцьк, Житомир, тощо, а теж виконавці із США, Канади, Польщі, Югославії і різних республік СРСР. Не зважаючи на нагінку поліції, всюди видніли тризуби і синьо-жовті прапори. Атмосфера була наскрізь патріотична, українська, антирежимна. Фестиваль закінчився масовим відспіванням “Ще не вмерла”,—кажуть, що це було вперше, що наш гімн залунав із якої небудь концертної залі в СРСР; від того часу співають його вже часто. Були різні сутички з міліцією. Деяких учасників, наприклад, А. Панчишина,—хотіли властьюмці виключити з фіналу, але публіка так домагалась, що їх таки допущено і дано їм нагороди. Ці, що були на цьому фестивалі, розказують з яким захопленням і ентузіазмом сотні тисяч присутніх українських дітей і молоді просто “поїдали” найбільш революційні і антирежимні пісні, які їм виконавці співали з естради... Це було їхнє свято—їхня пісня, їхній протест, їхня Україна...

Який же був цей репертуар, яким протягом тижня захоплювали публіку молоді ансамблі й солісти? Очевидно були

між піснями і речі ліричні, любовні, традиційні “соловейки і вишневі садочки”, які там вже всім так вкучились і яких молодь більш слухати не хоче. Була і трохи більш сприйнятлива “фольк-рок” музика, себто змодернізовані українські народні пісні. Але більш ніж половина репертуару, це було щось нове в СРСР—а саме пісні протесту, виконані в різних модерних популярних в світі стилях: гард-рок, геві-метал, регге, тощо—ці назви, до речі, там так і вживається. Поміж піснями на кінцевому “Концерті Переможців” пропорція була навіть більша: яких 3/4 пісень, які відзначено нагородами—це власне пісні протесту. Ті пісні зустрічала молода публіка з шаленим ентузіазмом і оплесками. Це їхня музика, їхній маніфест.

Протест цих пісень мав різну тематику: були пісні з екологічною тематикою, політичним спротивом, пісні, які прагнуть до свободи релігії, за національну свободу, за нашу українську символіку, за рідну мову, за людські права і свободу, а й інші, які описували реалітети буднів: хронічний брак товарів, поширення наркотиків і алкоголізму, тощо. Всі ці теми були “табу” в радянському “раю” за останніх 70 років; за такі вірші людей засиляли в Сибір або й нищили. Не дивно ж, що для слухачів вони були такою ревелюцією... Крім пісень і музики було теж багато політичного гумору і сатири. Гострі, часами болючі “віци” і політично-соціальні дотепи. Модною серед сучасної молоді на Україні став старий галицький діалект. Хоч дуже мало хто отак говорить, молодь прийняла його за “свій” жаргон і багато пісень, яких співано на фестивалю, було цією мовою; головню, славний з цього, ансамбль “Брати Гадюкіни” зі Львова.

Може найбільш лагідні своїм змістом були пісні з релігійною тематикою. Релігія, очевидно, багато років була заборонена в СРСР, але сьогодні вона відносно толерована. Все таки, для багатьох з присутньої дітвори великою новиною мусіло бути почути з естради такі глибоко релігійні пісні, як “Звернення до Бога” Ігоря Давидова з Івано-Франківська—його власні слова і музика, чи “Мольба” Віталія Свирида з Києва—слова Д. Павличка, музика Г. Гаврильця, чи прекрасна колядка “Народився Бог на санях” Василя Жданкіна з “Не Журись”, з його власною музикою, на слова Б. І. Антонича. Дивно було почути й уривки “Святий Боже, святий кріпкий” посередині складного монтажу “Світ навпаки”, виконаного львівською рок-групою “Млин”.

Відносно гостріші були пісні, які критикують браки радянської економії: наприклад, дві окремі пісні кпили собі з

браку мила в сьогоднішній Україні: Андрій Панчишин з “Не Журись” дістав бурю оплесків і сміху за пісню “Мило”:

Запашок стоїть в трамваї, у метро і у таксі.

Мила в городі немає, тож не миємось усі!

Мила!—Якби ти купила мила,

Якби троха ся помила, не було б тобі ціни...

Ансамбль “Аванс” із Запоріжжя теж співав про мило в пісні “Все по талонах”—слова Ю. Шкітуна, музика Шкітуна і Попернацького. Пісня починається: “Мила мене мати милом по талонах...” А приспів:

Все, все, все—все по талонах!

Все, все, все—тільки по талонах...

Лише горілка ні, горілки не чіпати!

Питання алкоголізму і наркоманії були темою не одної сатири. Згадати б тільки пісню “Наркомани на городі” з репертуару “Братів Гадюкінів”, або болем сповиту пісню “Наркомани” Андрія Миколайчука з міста Умані—власні слова і музика:

Це вони—наркомани, холодніє душа...

Екологічні питання, справи занечистення повітря і води, затроєння довкілля, а теж Чорнобиля, лежать сьогодні на серці молоді усього світу. Не дивно ж, що і на фестивалі в Чернівцях часто згадувано такі екологічні катастрофи, як нуклеарний вибух в Чорнобилі, затроєння в Чернівцях і на Кримі, тощо. Наприклад, Віктор Морозов з “Не Журись” співав болючий твір К. Москальця “Чернівці”, який закінчується:

Де ви були, генерали

Як нам діти пропадали,

А ви китів рятували?...

Може найбільше творів протесту присвячено різним політичним питанням, в яких дуже багато уваги присвячено питанню задержання української культури, а головню мови. Наприклад, Тарас Курчик з Дрогобича в своїй надзвичайно сильній пісні “Не судить!” співає:

Ми забули все, ми забули рідне слово,

Ми забули все, ми забули рідну мову,

За яку колись діди кров свою пролили,

Щоб онуки їх по чужому говорили... — Ні!

Подібну тематику має і пісня “Рідна мова” Павла Дворського з Чернівців—слова Г. Вієру, муз. П. Дворського: “...Лиш рідна мова дасть тобі на все одвіт...”

Великого значення для населення в Україні має тепер, як знаєте, справа національної символіки, себто, прапору, герба, гимну. На “Червоній Руті” було зокрема багато сутичок за синьо-жовті прапори. Цій справі присвячено було декілька пісень, зокрема славна пісня “Символіка” Андрія Панчишина з “Не Журись”:

*Виступають православні і греко-католики
За відродження нехайне рідної символіки.*

Приспів:

*Жовто-сині прапори піднесемо догори,
Аж під самі небеса—ах, яка краса!*

*Шляк трафляє чоловіка, в чоловіка коліки,
Бо людина то каліка, як нема символіки!*

Приспів:.....

*Нині тільки яничари або алькоголики
Можуть виступати проти рідної символіки.*

Приспів:.....

*Мають прапор папуаси, ефіопи, поляки,
Тільки ми дурні не маєм рідної символіки...*

Приспів:.....

*Наше мудре керівництво засідає в Києві
Більше любить Україну, ніж орди Батиеві.*

Не журіться яничари, пийте алькоголики—

Поки щось ся в нас не змінить, не буде символіки...

Жовто-сині прапори заборонять нам згори.

Це політика ЦК, 300 років вже така...сяка-така...

Інші політичні пісні критикували й інші аспекти національного гноблення України. Тут варто згадати: “Міліціонер” А. Панчишина, “Все для блага народу” Групи “НЗ” з Луцька, “Ганьба” Віка Врадія з Чернівець, “Шапка Мономаха” Едуарда Драча з Черкас, “Моя Україна” групи “Край” з Рахова, на Закарпаттю, на слова В. Симоненка і багато, багато інших. Зокрема оплесками привітала публіка маленьку дівчинку Марію Бурмаку з Харкова, яка співала пісню “Ой не квіти весно”, слова О. Олесья:

*Ой не квіти весно, пишними квітками,
Бо народ мій встане, розірве кайдани,
Вкриє світ дивами, а поля квітками...*

Були і гострі політичні жарти, наприклад, група українців з Польщі мала такий діалог:

“Яка різниця між СРСР і США?”

“Нема жодної; СРСР має своїх червоних, а США має своїх червоношкірих...”

“Але в США вони тримають своїх червоних в резерваціях!
“Ох, яка це капітальна ідея!”—ціла заля репетує оплесками:
“Справді! І нам так треба...”

Може найбільше несподіваною була пісня “Підпильник Кіндрат”, яку склав і виконав А. Миколайчук з Умані. Ця пісня двозначна вступом і вставками її подано, як пісню-жарт про підприємця, який гонив самогонку. Але публіка цієї пісні не сприйняла, судить самі:

*У вренні роки він зброї не склав, за свободу-щастя удари прийняв.
Небезпці в очі мужньо давивсь, ворогам проклятим не коривсь!
Уважав він брата старий, молодий, бо ж на допомогу приходив завжди
Він своєму народу вірно служив і Героя Людности любив!*

Приспів: *Підпильник Кіндрат, підпильник Кіндрат
В надійному місці сховав автомат!*

*Однієї днини до нього прийшли, у підвалі худко припаси знайшли.
Зрадником старався, серце болить... Люди, без Кіндрата нам не жить!
Хто тепер налиє пляшку чи дві, хто посеред ночі вийде на двір,
Привітає чемна мужній Кіндрат, істинно народній депутат!*

Приспів:

*У вренні роки він зброї не склав, за свободу-щастя удари прийняв.
Йдуть до школи діти—Кіндрату салют! Як зі школи підуть, то
знайдуть!*

Приспів:

У багатьох піснях можна відчутти вже не лише критику режиму чи змагання до рідної культури, чи мови, але там приховані вже щораз то частіші заклики боротись за свої права, за права свого народу. Наприклад, у пісні Е. Драча “Віддайте мову”, яку виконує В. Морозов, маємо рефрен:

*Віддайте мову—не прохання, а наказ,
Віддайте мову—нашу пам'ять і оплот,
Віддайте мову—і не колись, а в цей час,
Лиш мовою живе козацький рід!*

Це вже не лиш плач над своєю долею, а перші заклики до дії, щоб цю долю змінити, можливо, навіть силою, якщо мирно не піде. Така мілітантність, це щось нове в розвитку подій на Україні. До чого воно доведе? Побачимо, які будуть пісні і діла нашої молоді в 1990-році.

За “Аву”

Ваш—Юрій Лось

ЗАГРОЗА ЕКСТРЕМІЗМУ

Сьогодні хотів би я порушити тему: яким темпом і якими засобами можемо ми, а властиво не ми—а наші земляки в Україні, поступати в напрямку незалежності і самостійності нашої країни. Дуже гарно і похвально, що наша молодь в Україні “мобілізується” і стає в авангарді нашого самостійницького руху. Але є в тім і загроза: молодь ніколи не мала, не має і мати не може терпеливості. Коли вона щось хоче, то хоче це вже сьогодні. І так само може бути там, в Союзі: коли молодь змобілізується і вирішить, що вона хоче повної особистої і національної незалежності, то захоче це сьогодні, а не завтра—як, зрештою, сталось в Чехо-Словаччині, Східній Німеччині, Румунії і т.д. Там молодь добилась фактичного державного перевороту в блискавичному часі кількох тижнів. Якщо не по-доброму, як у Празі, то силою, як в Бухаресті.

Але СРСР, це не Чехо-Словаччина і не Румунія. В Румунії військо відразу стало по боці повстанців. Народи сателітних країн і так, вже від років, хотіли незалежності від Москви—і, як лиш Горбачов вирішив їм цю незалежність дати, вони могли її досягнути без великого бою.

Україна ж не є “сателітом”, а є частиною СРСР. Ані Горбачов, ані Москва аж ніяк не готові віддати влади над Україною. Вони навіть не хочуть звільнити Балтицькі країни, яких їм не потрібно з економічної точки зору. Якщо б Україна, яка Росії економічно є конечна, хотіла відділитись від Союзу, то цьому спротивились би і советська армія, і російський уряд, і весь російський нарід. Без сумніву, прийшло б до війни, бо вони України без війни не віддали б. Чи ми є готові на визвольну війну сьогодні? Чи дістали б піддержку від інших: поневолених народів СРСР? Чи цілий український народ піддержав би такі змагання? Чи є сьогодні можливість таку війну виграти?—Це стратегічні питання, над якими треба призадуматись і на які треба відповісти, поки робити революцію. Ми дуже багато зискали по сьогодні мирною дорогою, застосовуючи засоби мирного спротиву, як поручав колись Магатма Ганді; ми не повинні цих здобутків втратити якоюсь необдуманною акцією. Ми теж не повинні ризикувати кровопролиттям, якщо ми не готові на збройну боротьбу за нашу свободу.

Наш провід в Києві, себто Народний РУХ України за перебудову, свідомий цього. Вони—як справжні політики світового масштабу ідуть обдуманим шляхом, крок за кроком, обережно, щоб не ризикувати з ударами з поліцією і військом, не “викликати вовка з лісу”, поки ми не є певні, що такого вовка можна подолати. З повідомлень-закликів РУХ-у, про демонстрації, пляновані на 22-го січня 1990, вони уважно попереджають “не дайтесь спровокувати” Вони дуже добре знають, що є сили в СРСР, які хотіли б спровокувати українців до збройних сутичок з поліцією, щоб в той спосіб підкласти ногу Горбачеву і покласти кінець “перестройці” і “гласності”. РУХ зважає: “не йдіть на ці провокації, бо вони можуть нашої праці дуже, а дуже пошкодити і ми стратимо все, що здобули дотепер!”.

На жаль, є між українцями в Україні багато ширих, патріотичних, але запалених і екстремістичних людей, які вже сьогодні готові йти “зі зброєю визволяти Україну” і ангажувати в таку акцію нашу недавно пробуджену з летаргії молодь, і в той спосіб ризикувати не лиш своїм життям і життям тієї молоді, але й майбутнім України. Не бракує і між нами в діяспорі таких “героїв”, які готові ризикувати життям—не своїм, а своїх братів і сестер в Україні. Ми ж повинні сьогодні бути свідомі, що тепер не пора говорити про перевезення зброї чи амуніції в Україну; сьогодні час перевозити туди літературу, ліки, комп’ютери, папір, друкарські пристрої... Ми задалеко дійшли і забагато здобули шляхом мирного протесту, щоб ризикувати це все на безнадійні, необдумані акції, хоч такі “героїчні” акти були б нам емоційно приємливі. Як кажуть американці “keep cool”, і йдімо далі слідами Ганді—він виборов в такий спосіб Індії свободу.

Друга річ, яку РУХ пропагує дуже активно, це толеранція супроти меншостей України. В Українській РСР є майже третина неукраїнців, зокрема росіян і жидів. РУХ присвячує велику увагу меншостям, щоб їх не відкинути, не зразити, не наставити ворожо до нашої справи, бо вони можуть принести нам страшну шкоду—росіяни в Україні, а жиди-євреї у світі, зокрема в США. Не сміє бути й підозри, що ми, зокрема наш РУХ, це антисеміти! Це могло б закопати нас і нашу справу. Провідники РУХ-у це дуже добре розуміють, тому в різних резолюціях зборів РУХ-у стільки присвячено уваги цій справі. Наприклад, проголошено було окреме звернення “Проти антисемітизму”, якого уривки звучать:

З’їзд РУХу, виступаючи проти будь-яких форм національного розбрату, простягає руку єврейському народові...

...Ми відкидаємо уявлення про українців як про антисемітів, поширюване українофобами. Переважна більшість українців, включаючи представників національної інтелігенції, завжди з великою прихильністю ставилася до єврейського народу і ставила на його захист...

...Хай живе відродження єврейського народу! Геть антисемітизм! Хай живе братерство і взаємодопомога! Було теж звернення "до всіх неукраїнців на Україні":

...У корінного населення республіки в лавах РУХ-у ви завжди знайдете цілковиту підтримку і опору.

Дорогі співвітчизники! Разом з багатонаціональною сім'єю республіки підтримуйте і розгортайте діяльність РУХ-у України за перебудову!...

...Пам'ятайте—доля перебудови на Україні в руках народів, що її населяють, у наших з вами руках.

Такі документи назвичайно важливі, бо залишаються в історії доказами, що український нарід, зокрема його провід, це не кровожадні варвари, антисеміти, тощо, а цивілізований нарід, який вірить в обов'язки охороняти права і безпеку своїх національних меншостей—одним словом, нарід дозрілий, гідний свободи і самостійної держави, гідний стати в ряди вільних народів світу. Якщо ми не здобудемо собі такої слави, то ніхто в світі не піддержить наших змагань по незалежності, а зокрема жиди, які мають величезний вплив на світову опінію, нас "закопають".

Вважаю, що кожний думаючий українець це дуже добре знає і розуміє. На жаль, є всілякі наші "герої"—а може провокатори—які хотіли б наші змагання в цій ділянці саботувати. Є такі люди і тут, в діаспорі, і там, на Україні. На жаль, ми ще не всі визбулись примітивного вузького шовінізму, ксенофобії, антисемітизму, які нам можуть так дуже пошкодити:

Екстремізму треба завжди вистерігатись, а зокрема треба вистерігатись його нам сьогодні, в цей найбільш критичний момент нашого часу. Поведім нашу молодь до кращого майбутнього не в необдуманий, екстремістичний спосіб, а в спосіб, який би приніс славу і гордість нашому народові.

Бувший Вовк-Сіроманець

У СОРОКРІЧЧЯ ПЛАСТОВОЇ СТАНИЦІ В КЛІВЛЕНДІ

I

Чотири вже по десять років
Клівленд пластовим іде кроком.
Кавка і Бобків почали будову
І збудували Станицю Пластову.
Із того часу з Божого веління
Зросли у нас чотири покоління.

У першому десятиріччі
Пласт вели в нас багаторічні:
Бобків, Угера і Руденський,
Мриц, Кришталович і Бачинський,
Друг Ерденбергер, ну і Кавка,
Що поров носом і не гавкав.

Кута свого спершу не мали,
То ж домівки ми винаймали,
Аж Дім Пластовий ми набули
Й гордість господаря відчули.

Тоді були ми ще маленькі,
Як любий тато, люба ненька
У Пласт дітей нас записали
І новаками ми всі стали.

Працьовиті були ми звірятка
На втіху мами, втіху татка.
Весело, дружньо ми всі грались
В новацькім дусі ми виростали.
Сестричок добрих ми все мали,
Які про нас все пильно дбали.

Над всім кошові нагляд мали,
За те і їх ми шанували.
Але не можемо забути
Тої, що всюди було чути,
Це була кошова Мриц Анна.
Тоді була вона ще панна.

Хлопці, що в новаки вписались,
Карпатськими птицями звались.
Хто добрим юнаком хтів стати,
Високо мусів він літати.
Як поросли новацьким мохом,
Пластовим затяглися духом.
Братчики добре пильнували,
щоби не надто воювали.

II

А десять років як минуло,
Ми, старші вже, в юнацтві були.
Почала кров в нас живо грати,
Станиці було чим пишались.

Клівленд тоді був славний дуже:
Прибули з всього краю друзі,
Щоб дорогими гістьми бути
І в нас Крайовий З'їзд відбуту.

Станичні в нас солідні були.
Владу їх ми всі відчули.
Вони щороку чергувались,
А так вони всі називались:
Друг Ерденберггер, Кришталович,
Микола і Тарас Грушкевич,
Голіян Ліда, Полатайко,
Теж муштрував нас Мамай-Кавка.
Тарас Грушкевич, як нас покинув,
Скоро на Вічну Ватру полинув.

Із Байдою ще й Вишневецьким,
Що висів на гаку турецькім,
Юнаки теж байдикували,
Але при тому й пластували.

Юначки ж вірні Ользі княгині
Старались бути в кожній хвилині,
Вірно і гідно все пластували
І в тому хлопців закасували.

Коли ж набули ми оселю,
Тоді скакали всі під стелю.
Було вже де таборувати,
В природі побайдикувати.

III

Ну а у третій цій десятці
Прийшло нам декого прощати:
Ерденберггера уже на віки.
Кавка ж відлетів від нас з-під стріхи.

Нові у Станиці з'явилися боси,
Які позадирали в гору носи:
Голіян, Козбур, Небеш, Базарко
І знов Руденський і Полатайко.
Тоді Станиця теж ніс задирала,
Ювілей срібний відсвяткувала.

Тому що в Парму всі поманджали,
Дім у Клівленді свій ми продали.
Із того часу у астродомі
Ведемо діла усі пластові.

У третій Станиці десятці
Нам стукнуло вже по двадцятці,
Ми старшим вже пластуном стали,
Але від Пласту чуть відстали.
Тяжко було нас в крипи взяти,
Не легко теж порухувати.

Усі з гайскулу абсольтанти
Високі вже були студенти.
Ніс треба було в книжку впахати,
Часу не було пластувати.
А як добились вже титулів,
Були такі, що Пласт забули.

А був для нас це час критичний,
Повний емоцій, романтичний:
Дівчата хлопців чарували
І часто з ними парувались.
Прийшлося родини закладати,
щоб доріст для Пласту придбати.

IV

Станиці тридцять як стукнуло,
За нас літа теж не забули.
В Пласті сеніорами ми стали;
Не всі, бо деякі відстали.

Виріс із нас уже людя новий,
що тяжко працювать готовий
І для Пласту і для громади,
Всіх закликати до злагоди.
Фасон теж вміємо держати,
Щоб всім пластовий приклад дати.

Мойсей сорок років водив по пустині
І припровадив жидів к Палестині,
А ми вже молодь сорок років
Провадимо пластовим кроком.
Хоч працювати, що в нас сили,
Багато ми дітей згубили.
Та вийшли з них поважні люди,
Що їх шанують і люблять всюди.
Професіоналів теж є не мало,
Щоб зрахувать їх пальців не стало б.
Є бечелери й різні магістри,
Є диригенти і бандуристи,
Є адвокати і професори,
Є інженери, ну і доктори.
Хоч дехто з них не стає в лаву,
Але Пластові приносить славу.
Хто ж, як не Пласт, дав їм наснагу,
Поважно брать науки справу.

Вели Станицю нашу три царі
Готові знести всякі удари:
Небеш, Базарко і Кришталович,
Що вів п'ять років, він же попович.

У цій десятці на спокій вічний
Відійшла чвірка бувших станичних:
Наперед Бобків, перший станичний,
Опісля Роман, друг Полатайко.
Було нам тяжко, було нам жалко.
Жалю додала Голян Ліда,
Що море мала все по коліна.
Сеніор Бачинський теж світ покинув,
Летом вірлиним угору злинув.
Та дух усіх їх певно тут з нами,
Вони ж надалі є пластунами.
Там просять Бога, щоб на Станицю
Благословенну простяг десницю.

V

Тепер вже п'ятий стукнув нам хрестик.
Кому ж прийшлося в цей час нас вести.
За боса добру ми Палку маєм,
Яка невпинно нас підганяє,
Щоб від роботи не відставали,
Як ювілей вже відсвяткували.
Нам треба приклад від Палки брати,
Він бо все перший є до роботи.
Він живе добрим пластовим ділом,
Пластун він повний духом і тілом.

Чи ж ми усі на те є готові,
Щоб в десятиліття вступити нове?
Не час на лаврах спочивати.
Слід далі в гору прямувати.
На те в нас нове покоління,
Що має море по коліна.
Старим час на емеритурі.
Молодим треба взять їх туру.
В них повно сили, повно віри,
Здібні до кожної офіри.

*На них кладемо ми надію,
Що не заведуть Дрота мрії.
Вони ж бо є отой люд новий
Готов до жертви із любови.*

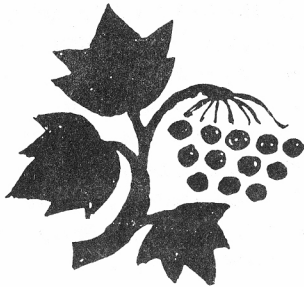
*Але до чого ж в нас сеніори?
Чи гідні з них амбасадори,
Щоб Україну захищати,
Її приятелів здобувати?*

*А там на нас жде Україна,
Де Пласт відроджуєсь з руїни.
Йому слід добрий приклад дати,
На те не даймо йому ждати.
Щоб Україна вільна стала,
Треба, щоб сильну молодь мала,
Яка, зуміє його вести
І високо наш прапор нести.*

*А у новій десятиці років
Виховуймо дівчат й отроків,
Відпорними на вплив чужинців,
На добрих щирих українців.*

*За те Пластові хай буде слава,
А Україні власна держава.*

Цю поему переплітану сценками у виконанні членів усіх чотиріох уладів клівлендської станиці виголосили колишні пластуни новаки Станиці, тепер пл. сеніори, Маруся Фур-Федьків і Андрій Бігун, під час Ювілейного Бенкету 10 грудня 1989 року.

“МОЯ ТАЄМНИЦЯ”

Оце принагідно попала під мою увагу в часі коротких святкових різдвяних вакацій дуже чупурненька книжка під вищезгаданим наголовком. Вже навіть самим виглядом обкладинки, яка репрезентує відбитку цікавого візерунку огорожі церковних хорів в камені з XI століття викликає до книжки увагу і зацікавлення.

Книжка присвячена тисячоліттю християнства в Україні та є опублікованою видавництвом “Карпати” в Торонто 1988 р. Вона начислює 182 сторінки. Серйозний і урочистий настрій до книжки надає також поміщення Оранти з св. Софії, та починається цитатою 90 Псалми, неначе моттом, до книжки:

*Хто живе під покровом Всевишнього,
Хто в тіні Всемогучого мешкає,
Той скаже до Господа:
“Охороно моя та Твердине моя, Боже мій!
Я надіюсь на нього!”*

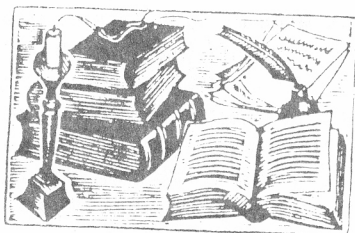
У книжці є талановито опрацьовані і вдумливі ілюстрації-портрети хлопців і дівчат, виконані мисткинею Людмилою Шанта,—донею авторки книжки пані Лесі Бризгун-Шанта. Можливо, що це також під впливом святочної атмосфери та відвідин нашої доні, її мужа та двох синів, які тепер тимчасово перебувають у Каліфорнії,—я приступив читати цю книжечку з поважною, неначе набожною настановою.

Книжка “Моя таємниця”—це оповідання. Вже напочатку треба сказати, що авторка книжки вміє оповідати цікаво, гарно, розумно і зрозумілою мовою для загального і юного читача (середньошкільника чи студента) без особливше вишуканих чи рідко вживаних слів, але книжка написана мовою повною і соковитою, що з легкістю віддає нюанси людських рочувань порушуваних у бігу оповідання. Зміст цієї книжки складається з 12-ти різних оповідань, які однаке є пов’язані містичною силою старовинного українського медальйону Пречистої Диви Марії з 1037 р., коли то Ярослав Мудрий віддав під опіку Богоматері долю і український народ. Оповідання є історичного характеру,

як наприклад “Маруся”—половецький полон, “Андрій”— козацько-турецькі війни, облоги Холму, Почаєва, панщина і її знесення, тридцять років в Україні, німецька окупація та втеча з советського корабля. Хоч, тематика оповідань сумна, авторка зуміла їх написати “позитивно”, та закінчуються вони всі щасливо. Прочитання цих оповідань підсилює знання і розуміння історичних подій нашого народу та одночасно виявляється прекрасним джерелом матеріалів і темою до різних дискусій етично-морального характеру чи взагалі людських вартостей. Все це допомагає виробляти розуміння понять любови до рідного, до родини і батьківщини, віри в Бога, посвяти, відваги, зарадности в трудних обставинах, чуйности на небезпеку, готовости на очайдушність в критичних моментах та, остаточно, на героїзм. На таких чи подібних вартостях будується людський характер. І цим, власне, є цінна ця книжка. В мене чомусь зродилось враження, що це перша спроба, перший того роду цикл оповідань у Лесі Бризгун-Шанта. Можна сподіватися, що в її умі снуються нові думки, новий цикл сучасніших оповідань. Шан. авторка так добре знає і розуміє психіку молоді та підходить вона до своєї письменницької праці дуже серйозно й дбайливо, простудійовуючи заздалегідь докладно тему з історичної і технічної точок зору, щоб могли у справді приступній формі подати свої оповідання для вжитку звичайно досить інтелектуально заавансованої тепер молоді і дорослих.

Пані Лесі Бризгун-Шанта — авторці книжки — та її доні Людмили Шанта за так влучні ілюстрації належить ся справді признання і ґратуляції. Я пареконаний, що читачі ждатимуть на новий твір.

Володимир Соханівський

9 березня 1990 р.

**До славного куреня Пласту “Сіроманців” від
заступника директора Інституту літератури імені
Т. Г. Шевченка АН УРСР МИКОЛИ ЖУЛИНСЬКОГО
і головного вченого хранителя фондів відділу
рукописів цього ж Інституту СЕРГІЯ ГАЛЬЧЕНКА**

Високоповажані брати-сіроманці!

Одважуються Вас турбувати цим листом два науковці Інституту літератури із Києва, на яких покладено найвищу відповідальність—зберігати, збагачувати і популяризувати найдорогоцінніші скарби українського народу—рукописи наших видатних письменників, починаючи від автографів кінця XVII ст. поета Івана Величковського і кінчаючи матеріалами Володимира Сосюри і Олеся Гончара. Кожний, хто хоч один раз гортав рукописи Григорія Сковороди і Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка і Степана Руданського, Івана Франка і Панаса Мирного, Лесі Українки і Ольги Кобилянської і ще багатьох-багатьох наших письменників,—той ніколи не забуде тих радісних хвилин перейняття духом наших великих попередників. Про рукописну і малярську спадщину Тараса Шевченка, що майже повністю зберігається у сховищі нашого Інституту, можна говорити дуже багато, але краще один раз побачити. Адже кожний автограф—то національна святиня, а в нас зберігається і “Мала книжка” (“Захалівна”), і “Більша книжка”, і “Три літа”, і “Щоденник”, і альбом з малюнками... Цінність кожної з них не можна перевести ні на карбованці, ні на долари, бо то є цінності всього українського народу, де б не жили його представники—на Україні, в США, в В Канаді, Австралії, Бразилії чи Аргентині.

Та, як не прикро про це це говорити, володіючи такими колосальними духовними цінностями, ми поки що не маємо ні коштів, ні можливостей збудувати надійне сховище для зберігання рукописів і придбати необхідне технічне обладнання для їхньої реставрації, а також купити комп'ютер, щоб ввести в його пам'ять хоча б інформацію фондового каталога, що створювався протягом 60 років. Наш фондовий каталог нараховує понад 100 тис. одиниць зберігання (рукописи художніх творів, листи, щоденники, спомини, іконографія). Створювати іменний каталог (а це близько півмільйона документів) за старими архівними методиками (документ-картка, прізвище-картка) просто недоцільно, бо ми втопимося в мільйонах карток, і на це потрібно буде багато років. Полегшити і пришвидчити цю трудомістку справу можна при допомозі гарного комп'ютера.

Чи не могли б Ви, дорогі брати-сіроманці, виявити акт люб'язности і щедроти, подарувати нам комп'ютер, що дало б можливість розпочати важливу роботу на сучасному науковому рівні.

До речі, вірменська еміграція за свої пожертвування збудувала у Вірменії спеціальне сховище для Інституту рукописів—Матенадаран, якому не страшні ні землетруси, ні різні стихійні лиха, на які тепер стала дуже щедрою наша Земля з "людською допомогою". Сподіваємося, що й українці всього світу у недалекому майбутньому теж подбають про свої найдорожчі скарби, а поки що ми просимо у Вас подарувати нам лише один комп'ютер.

Із свого боку обіцяємо кожному гостеві-сіроманцеві, який прибуватиме до Києва, демонструвати наші найцінніші раритети, а також інформувати громадськість і пласт-куреня про нашу спільну справу—популяризацію при Вашій допомозі невідомих досі архівних матеріалів.

Наперед дякуємо Вам за те, що Ви зрозуміли наше скрутне становище і допомогли вирішити проблему комп'ютеризації архівних матеріалів клясиків української літератури!

Із найсердечнішою пошаною

Микола Жулинський

Сергій Гальченко

Адольф Гладилевич

ПЛАСТ В УКРАЇНІ У 1989 РОЦІ

Хронологічний огляд подій

13 січня

Перший крок до відновлення Пласту

Віче Українсько-Демократичного Фронту у Львові рішає започаткувати відновлення Пласту й доручає цю справу Тарасові Картинові, якому допомагатимуть Микола Торко й Іван Штурмак.

21 травня

Панахида на могилі провідного діяча ОУН

Старанням Пласту правиться Панахида на могилі д-ра Володимира Горбового в Долині на Івано-Франківщині. Присутні стоять із синьо-жовтими прапорами й на команду стають на струнку

Липень-серпень

Пластовий табір

На хуторі Паланики в Городоцькому районі на Львівщині відбувається пластовий виховно-вишкільний табір імені Романа Шухевича. В таборі одинадцятьох дітей у віці від десяти до сімнадцяти років. Табір відвідує гість з Канади, колишній посол канадського парламенту, пластун-сеніор Андрій Вітер.

4 серпня

Розгром пластового табору

Кагебісти, міліціонери й члени російської молодіжної організації "Юний дзержинець", в числі 175 осіб, прибувають у трьох великих автобусах, п'ятьох мікроавтобусах і трьох автомобілях під табір

на Паланиках. Таборовники замикаються в будинку. Напасники розбивають сокирами хвіртку й двері, вибивають вікна, вдираються до будинку, викручують дітям руки і жорстоко б'ють, нищать табірний інвентар, бібліотеку, шатра й синьо-жовтий прапор. Сімох таборовників заштовхують в автобус і відвозять у райвиконком (районний виконавчий комітет) у Городку.

5 серпня

Протест Української Гельсінської Спілки і Українського Християнського Фронту.

УГС і УХДФ висилають генеральному прокуророві СРСР протест проти “нечуваної розправи над дітьми”, “безглузлого жорстокого погрому”, що був “реакцією місцевої влади на спробу дітей і підлітків відновити традиційний у нашому регіоні пластовий рух”. (Див. “Пластовий Шлях”, ч. 3/89/, 1989 р., ст. 18).

12 серпня

Режимна преса про розгромлений табір

Обласні газети України публікують офіційне повідомлення “з приводу несакціонованого молодіжного табору”.

Половина серпня

Телеграма Михайлові Горбачову з приводу розгрому табору і зустріч з партійними чиновниками

Львівський орган Руху “Віче” за серпень публікує текст телеграми Михайлові Горбачову з протестом проти розгрому пластового табору й з проханням “створити комісію для розслідування інциденту та притягнення до кримінальної відповідальності винних у побитті дітей і в навмисних насильницьких акціях”. Телеграму підписано 12 діячів Руху. В тому самому номері “Віча” поміщена стаття про зустріч авторів телеграми з другим секретарем львівського обкому (обласного комітету) Комуністичної Партії України В. М. Борисюком, який обіцяв, що проведе “об’єктивне розслідування того, що відбулося”. (Див. “Пластовий Шлях”, 4/90/, 1989 р., ст. 20).

2 вересня

Наклеп “Радянської України” на пластовий табір на Паланиках

Щоб виправдати розгром пластового табору, режимна газета “Радянська Україна” містить наклепницьку статтю М. Дорошенка п.з “**Ще не вмер Степан Бандера**” з фотографією таборовиків, які біля шатра займаються гімнастикою. Автор називає Пласт “буржуазно-націоналістичною, військово-спортивною організацією”. Він критикує пластові заняття—ранішнє піднімання синьо-жовтого прапора в таборі й маршування селом з палицями, якими пластуни, мовляв, збираються бити “москалів”. Каже, що в таборі “прищеплювали націоналістичні погляди, насаджували у свідомість підлітків бандерівській “фольклор”, націоналістичну ідеологію, ворожі настрої до радянської влади”. Не подобається йому, що на погляд пластунів “Пласт має боротися за сворення самостійної соборної України” та що виховна пластова програма включає “вивчення греко-католицького віросповідання, історії й культури України, піднесення національної самосвідомості”. Він твердить, що організаційна побудова Пласту повністю відповідає структурі колишньої УПА—поділ на “курені” й “рої”, включно зі службою безпеки, і що пластуни співають пісні на такі слова:

*“Ще не вмер Степан Бандера,
Ще живі герої,
Ще недовго москалеві
Спати у спокої”.*

Вересень

Участь в акціях за відродження України

Разом із Спілкою Незалежної Української Молоді (СНУМ) і в співпраці з іншими неформальними організаціями Львівської області, Пласт проводить на терені цієї області численні виховно-пропагандивні акції за відродження України.

18 грудня

За офіційне відновлення Пласту

Збори ініціаторів офіційного відновлення Пласту, в будинку Західного центру у Львові, обговорюють статут Пласту. В зборах взяли участь представники Руху, Товариства української мови, “Меморіялу”, Малої академії наук, СНУМу, УГС і Товариства Лева й троє давніх пластунів. Один з них—Нікольський є активним членом Української Гельсінської Спілки.

УКРАЇНЦІ МОСКВИ

Українці об'єднанні в товаристві "Славутич" успішно відсвяткували 21 січня "День України", присвячений актові злуки українських земель. Між іншим, у програму входили читання універсалів та прекрасний виступ хору "Товариства Лева". "Ланцюг єднання" на Україні підтримано мітингом біля пам'ятника Шевченкові, що було показано популярним телеканалом "Добрий вечір, Москва".

"Славутич" заснований на початку 1988 року. Його очолює льотчик-космонавт Павло Попович. Товариство збирається видавати свою газету як теж домагається створення ліцею.

Із молодіжної секції "Славутича" створився Український молодіжний клуб (УМК), який об'єднує найактивнішу частину молоді-студентів, аспірантів, молодих робітників тощо, Нині в Клубі 182 члени, які виявляються головно в культурологічній праці, проте жваво цікавляться політичними проблемами.

В Москві діє теж відділення Народного Руху України за перебудову, створене в жовтні 1989 року. Його головне завдання: підтримка Руху та інформація про Рух. Поза тим, відділення виходить з національною символікою на демонстрації, брало участь в заходах під час Дня прав людини тощо.

Вперше зорганізований УМКлубом похід "Дзвін" перейшов східними областями України. Його характер був екологічний в поширеному розумінні: чиста природа, відновлення мови і повернута культура. Учасниками були теж товариші з України й Польщі.

Цього року учасники походу "Дзвін" мають іти трьома головними потоками: зі сходу, заходу й півдня України, щоб 23 серпня з'єднатися в Каневі. Організатори запрошують до участі українців діаспори під гаслом "УКРАЇНЦІ ВСІХ КРАЇН, КОХАЙТЕСЯ!".

Інформації про похід можна отримати під такою адресою:

СССР

119619 Москва

вул. 1-а Карпатська, 2 "б"

"Дзвін"

Телефони: 421-21-69, 409-86-43 (МУ ч.45)

ЩЕ ОДИН АКТ ВАНДАЛІЗМУ

25 лютого спалено могилу поета Василя Стуса. 19 березня вандалський вогонь пройшовся по могилі письменника Юрія Литвина.

16 листопада минулого року прах політв'язнів, жертв сталінсько-брежнєвського режиму Василя Стуса, Юрія Литвина та Олексі Тихого, які загинули в пермському таборі, було перезахоронено у Києві на Байковому кладовищі. Ми довго чекали повернення додому трьох страдників із далекого табірнього цвинтаря. Дочекались. Невже для того, щоб чиясь підла рука глумилась над найсвятішим, найнедоторканнішим — могилою?

Спалено вінки, портрет, квіти. Почорнів і обвуглився хрест. Свіжий попіль вкриває надгробок. Та він не вкриває і ніколи не вкриє нашу пам'ять. Хоч комусь дуже хочеться кинути нас у морок духовної стагнації... І цей "хтось" набагато активніший і ниціший, ніж ми думаємо: тричі горіла могила Володимира Івасюка у Львові, тепер нові попелища у Києві...

Нині на мітингах і не в одному офіційному кабінеті порушується питання про створення на Україні пантеону національних героїв, про перенесення з усіх світів тлінних останків Петра Калнишевського, Олександра Олеса та інших у рідну землю. Але чи не стане для них ця земля новим крематорієм? Адже почерк невломивого вандала стає все вивіреним.

К. Кіндрась
Л. Коханець
О. Покальчук

Проф. І. ГОЛОВІНСЬКИЙ ПРИЗНАЧЕНИЙ ПРОДЕКАНОМ В РАТГЕРСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

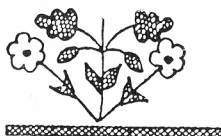
Ньюарк, Н. Дж. — Д-р Іван Головінський, психолог і професор Ратгерського університету від 1986 року, призначений на становище продекана високої педагогічної школи Ратгерського університету в Нью Бронзвіку. На цьому новому становищі, професор Головінський є відповідальний за всю наукову і академічну діяльність університету.

Згаданий університет має біля 1,200 завансованих студентів-аспірантів, які працюють над магістерськими і докторськими дипломами. Понад 400 студентів працюють над докторськими дисертаціями. Професорський склад нараховує 70 викладачів зорганізованих у трьох факультетах-департаментів: психології, педагогічної теорії, філософії і адміністрації, навчання і освіти. На згаданих факультетах студенти можуть вибирати біля двадцяти п'яти спеціальностей.

Призначаючи професора Головінського на це відповідальне становище академічного керівництва, адміністрація університету підкреслила його "визначні наукові кваліфікації та широкий академічний досвід". Професор Головінський є довголітнім членом міжнародної і американської асоціації психологів як також довголітнім членом Наукового Товариства ім. Шевченка.

Від редакції:

Редакційна Колегія П Ш щиро gratулює пл. сен. Іванові Головінському — нашому доброму співробітникові, за таке високе академічне призначення. Ми бажаємо йому багато здоров'я, успіхів та многих-многох літ.

ЛИСТУВАННЯ

Від редакції:

Передруковуємо оці листи до "Свободи". Вони є дуже актуальні для нас.

Добрий день дорогі наші земляки!

З задоволенням прочитали в вашій газеті з 9-го березня 1990 року замітку про Українське Культурне Товариство в Мурманську. Створення нашого товариства стало можливим тільки із-за "перебудови" в Советському Союзі. "Перебудова" розкріпачила духовне життя. Багато хто з українців носить в собі теплі спогади про рідну Україну або підтримує різноманітні зв'язки з нею і тому з задоволенням приходять спілкування до товариства. Остання хвиля мігрантів з України на північ зв'язана з пошуками людей більшого заробітку. Тому за попередні 10 років число українців в Мурманську збільшилося майже на 10.000 чоловік.

Наші найближчі завдання: відкриття недільної школи для дітей, випуск своєї газети та хоч невеличке по часу радіомовлення в Мурманську українською мовою. Але всі наші наміри ще зустрічають немало перешкод.

Звертаємося до читачів вашої газети з запрошенням: якщо у кого буде можливість бути в Мурманську — завітайте до нашого товариства. Ласкаво просимо.

Наша адреса для листування: ССРСР, 183014, Мурманськ, а/я 3509, УКТ.

Станіслав Скорбенко
голова Ради Товариства

